

Ekonomika zcela jinak: paradigma třetího milénia

namísto krize a stamiliardových ztrát

třetí cesta s vyrovnanými rozpočty a trvalou prosperitou

- **P3M plně zachovává dělení ekonomiky na sféry veřejnou a podnikání**
- **produkty obou sfér mají směnnou hodnotu vyjádřenou penězi**
- **v P3M nejsou potřeba žádné daně, nechávají se jen ty s regulační funkcí**
- **ceny všech produktů jsou čistými cenami, bez daňového zatížení (kromě toho z regulačních daní)**
- **směnu mezi sférou veřejnou a sférou podnikání zajišťuje Regulační a depozitní banka (RDB)**
- **podmínkou chodu P3M je pouze to, aby ekonomika věcně plnila vše, co má**
- **navrhujeme, aby přechod na P3M proběhl postupně v intervalu osmi let:**
 - **ihned, v řádu několika měsíců by byla zřízena RDB a zrušeno prvních 15% daní z daňové kvóty**
 - **v letech ihned+1 a ihned+2 by se každoročně zrušilo vždy dalších 15% z daňové kvóty**
 - **v letech ihned+3 až ihned+7 by se každoročně zrušilo vždy dalších 11% z daňové kvóty**
 - **zrušené daňové výnosy se vždy nahradí přímým zvýšením příjmů veřejných rozpočtů (bez zadlužení)**
 - **každým rokem lze do ekonomiky dodat další impulz ve výši 2 až 5% HDP (opět bez zadlužení)**

Obsah:

Úvod	str. 2
I. von Bismarckovo paradigma nemůže přežít	str. 3
I.1. Inventarizace stavu	str. 3
I.2. von Bismarckovo paradigma umírá, nastoupit musí nové, paradigma třetího milénia	str. 8
II. Sféra veřejná a sféra podnikání	str. 9
II.1. Vztah sféry veřejné a sféry podnikání	str. 9
II.2. Ekonomika a veřejné rozpočty	str.11
II.3. Nyní několik slov k cenám produktů obou sfér	str.14
II.4. Daně platí ve skutečnosti jen sféra podnikání	str.16
II.5. vBP s daněmi jen ze sféry podnikání	str.16
III. Ekonomika bez daní	str.19
III.1. Ekonomika bez daní: ceny produktů	str.19
III.2. Ekonomika bez daní	str.19
III.3. Registrační a depozitní banka (RDB)	str.24
III.4. Stručný popis scénáře přechodu na P3M	str.26
IV. Ekonomika bez daní – P3M	str.31

Úvod

Svět, zejména však ekonomiky zemí dosud označovaných jako vyspělé, čelí již řadu měsíců dramatickým výzvám: po finanční krizi následoval nebývalý propad jejich reálných ekonomik, vznikly obří deficity veřejných financí, které výrazně prohloubily již existující nebezpečná zadlužení, každým dnem se přidávají i potíže další, v naší blízkosti jsou momentálně nejviditelnější problémy zemí PIIGS.

Přes četné aktivity a občas i některá sebevědomá prohlášení je evidentní, že převládá naprostá nejistota co bude dál a stejná nejistota v tom, co je třeba činit, aby se chmurná situace změnila k lepšímu.

Začíná být přitom stále jasnější, i když spíše nemnohým, že viditelné problémy jsou jen špičkou ledovce, hlavní zdroje potíží se formují pod hladinou, kde dále intenzivně narůstají. Jsou přitom tak nové a tak zásadně odlišné od těch, s nimiž se lidstvo dosud setkávalo, že odpovědi se nalézat nedaří. Skutečnou výzvou je tudíž potřeba vyrovnat se s důsledky masivního technologického rozvoje, tedy především s globalizací, s demografickým vývojem, s obrovským růstem produktivity spojeným s náhradou lidské práce technologiemi, tedy s trendem, který začíná intenzivně působit i v sektoru do nedávné doby netknutém, ve službách, a také s prudkými změnami hospodářského zeměpisu, který zaznamenává rychlý a dále akcelerující přesun reálné ekonomiky do zemí dosud označovaných jako rozvíjející se, především do Číny.

Specifickými výzvami je výzva k návratu symbiózy reálné ekonomiky a světa financí a výzva k ozdravení veřejných rozpočtů.

Ukážeme, že tyto výzvy nelze řešit stávajícími metodami, obrazně řečeno, rady nelze hledat ani u Karla Marxe, ale ani u Friedricha von Hayeka, nutná je cesta paradigmaticky nová, v tom nejlepším smyslu slova cesta třetí.

Konkrétně platí, že ekonomika v jejím rozčlenění na sféru veřejnou a sféru podnikání již nemůže fungovat na bázi financování sféry veřejné z výběru daní, a už vůbec nebude moci takto fungovat po nasazení svérázných derivátů daní, systémů fondových. Jinými slovy, dosavadní paradigma, řekněme mu z úcty k muži, který mu dal moderní podobu, *paradigma von Bismarckovo*, krátce *vBP*, přes všechny své nesmírné dřívější zásluhy nyní již nezadržitelně umírá a je třeba jej nahradit paradigmaticky jiným, paradigmatem třetího milénia, které je naším duševním i obchodním vlastnictvím, ruší daně a vztah mezi sférou podnikání a sférou veřejnou staví na zcela jiné, daleko pevnější a pružnější základy, neboť se plně opírá o reálnou ekonomiku a o její potenciál zajistit i nadále veškeré důvodné potřeby lidstva i v časech, kdy lidská práce bude stále víc a více nahrazována technologiemi.

Jsme velmi hrdi na to, že se nám toto nové paradigma podařilo formulovat! Nazvali jsme je *paradigmatem třetího milénia*, krátce *P3M*: toto paradigma, které je naším duševním i obchodním vlastnictvím, ruší daně a vztah mezi sférou podnikání a sférou veřejnou staví na zcela jiné, daleko pevnější a pružnější základy, neboť se plně opírá o reálnou ekonomiku a o její potenciál zajistit i nadále veškeré důvodné potřeby lidstva i v časech, kdy lidská práce bude stále víc a více nahrazována technologiemi.

Ukážeme, že nové paradigma povede nejen k vyrovnaným veřejným rozpočtům a plně odstraní další zadlužování veřejných financí, a učiní tak v podstatě neprodleně, ale dovolí i odstranit podfinancování penzí, systémů zdravotní a sociální péče, vzdělávání, vědy a výzkumu, jakož i dalších činností, nezbytných pro fungování moderní společnosti. Současně bude i nesmírným přínosem pro sféru podnikání, a to zdaleka nikoliv jen tím, že zmizí daně, černá mūra každého podnikatele, ale ještě více tím, že sféře podnikání odpadne starost o stabilitu sféry veřejné a dokonce to bude naopak, sféra veřejná se stabilně rostoucí kupní silou bude stabilním a stabilně rostoucím odbytištěm produkce sféry podnikání.

Nemalým přínosem bude i zásadní zpružnění podmínek pro činnost sféry podnikání, například odpisová schémata si bude každá firma vytvářet dle svých potřeb, nikoliv pod knutou zákona. Významnou změnou bude i to, že komerční banky, osvobozené od odkupu vládních a podobných dluhopisů, se opět budou plně věnovat i tomu, co dnes zanedbávají: úvěrování podnikatelů.

I. von Bismarckovo paradigma nemůže přežít

I.1. Inventarizace stavu

Deficit veřejných financí České republiky přesáhl v roce 2009 hranici 300 miliard Kč. Státnímu rozpočtu chybělo zhruba 190 miliard Kč, k čemuž je ovšem nutno připočíst 31.5 miliard Kč rezerv, které byly zapojeny ke krytí deficitu, dále loňské půjčky krajů, měst a obcí ve výši přes 40 miliard Kč, schodek ve výběru zdravotního pojištění přesahující 20 miliard Kč a půjčky Státního fondu dopravní infrastruktury, což je dalších 24 miliard Kč. Celkem tedy více než 305 miliard Kč – téměř 6 miliard Kč týdně, přičemž jsme pracovali se spodními odhady, takže skutečnost bude o nějakou tu miliardu horší.

Letos to zcela jistě nebude lepší: za období leden až duben přesáhl jen deficit státního rozpočtu částku 78 miliard Kč.

Jistě, nejsme na tom nejhůř, aspoň ne v Evropě, a čerstvá statistika Eurostatu k tomu dodává přesnější čísla. Souhrnný deficit státních rozpočtů zemí EU přesáhl v loňském roce v poměru k HDP 6.8%, což je více než šestnásobek ročního rozpočtu EU, který je stanoven jako 1.05% jejího HDP, jinými slovy tento deficit je téměř roven celému rozpočtu EU na celé období 2007 až 2013, což znamená, že se za jediný rok promrhala částka, která by skoro stačila jak na provoz celé EU, tak i na veškerá „čerpání“ všech 27 členských zemí, a to po celé období 2007 až 2013! Špičkový hit většiny domácích volebních programů, „čerpání“ částky ve výši € 26,5 milionů určených pro Českou republiku právě na období 2007 až 2013 se tím dostává do poměrně zvláštní pozice.

Současný vývoj v Řecku, především však nebezpečí pramenící ze stavu věcí v zemích PIIGS (Portugalsko, Itálie, Irsko, Řecko a Španělsko) vyvolal nebyvalou aktivitu nejen eurozóny, ale i celé EU, jakož i MMF – chystá se záchranný balík ve výši až € 750 miliard, a to je zřejmě jen první nástřel příprav na hrozících nebezpečí, tedy na možné budoucí problémy dalších bolavých míst, třeba Belgie, ale hlavně prominentního nečlena eurozóny, Velké Británie, přičemž v žádné členské zemi EU není situace růžová.

Poměrně chabou útěchou je, že potíže nejsou omezeny na EU: situace v USA a Japonsku je stejná, možná ještě horší.

Hledají se příčiny tohoto vývoje, nejčastěji se uvádí hypoteční krize v USA a rozhazovačnost vlád.

Ano, problémy se otevřely s potížemi hypoték v USA a pak již v plné síle pokračovaly pádem Lehman Brothers. Avšak problémy reálné ekonomiky, problémy sociální a problémy veřejných rozpočtů následovaly v natolik rychlém sledu a zůstávají natolik ostré, že hrubé, nepřipustné a nikterak neospravedlitelné chyby finančních institucí nemohou být ani zdaleka jedinou a ani hlavní příčinou. Začíná být jasné, že finanční krize byla hlavně spouštěcím mechanismem, a že skutečné problémy jsou mnohem hlubší a nepochybně ještě naléhavější.

Ještě větším omylem je hledání hlavních příčin krize v rozhazovačnosti vlád. Jistě, odstraněním všech nepotřebných výdajů by šlo ušetřit nemalé částky, v některých zemích silně nemalé, a je nezbytné, aby se o tom jen nehalasilo, s oblibou hlavně před volbami, ale aby důvodné úspory pak byly i realizovány. Problém je ten, že deficit by se tím sice snížil, v ČR o pěkných pár desítek miliard Kč, ale hlavní výdajové položky by musely zůstat netknuty, neb jsou podfinancovány, některé hluboce: v těchto hlavních výdajových položkách se nejenže žádné úspory nenaleznou, naopak, výdaje by se měly zvýšit, vesměs o nemalé částky, daleko přesahující možné úspory. Jde hlavně o výdaje na penze a jinou sociální péči, na zdravotnictví, vzdělávání, vědu a výzkum, ale i na policii a armádu, na kulturu atd.

Jak už jsme zmínili výše, problém není ani zdaleka jen v těchto viditelných, jakkoliv děsivých číslech, ale v tom, co zatím příliš vidět není a vůbec nejde jen o veřejnou sféru a její deficitní rozpočty a dluhy, problémy ve sféře podnikání jsou možná ještě hlubší.

Nutno tedy čelit zcela novým výzvám, a těm jsou vystaveny jak země dosud označované jako vyspělé, tak i země s ekonomikou rychle rostoucí, a samozřejmě, i země, kterým se růst zatím moc nedaří.

Hlavní příčinou všech těchto výzev je proces razantního rozvoje technologií, které stále více a stále rychleji vstupují do všech oblastí života lidstva, proces tak významný, že si zaslouží být nazván ***procesem civilizačního zlomu*** (v dalším: ***Proces***). Proces stvořil globalizaci, lidská práce je v něm stále více nahrazována technologiemi, vyvolal nebývalé demografické změny a přímo i nepřímo vytváří stále silnější tlaky na veřejné rozpočty.

Potenciál *Procesu* je přitom sám o sobě všestranně pozitivní. Avšak tím, že zůstává nepochopen, často hluboce, došlo k tomu, že na jeho výzvy přišly odpovědi, které nalévají nové víno do starých a děravých měchů, tedy odpovědi špatné a nadále neudržitelné: namísto benefitů vznikly potíže, a ty nadále narůstají takovým způsobem, že vbrzku mohou být gigantické. Namísto starých, nepotřebných šablon, které nemohou a proto nebudou fungovat, je tudíž zapotřebí potenciál *Procesu* hluboce analyzovat a přijmout východiska plně funkční, taková, aby dopady *Procesu* byly i v denním životě ku prospěchu lidstva, nikoliv aby vlivem nepochopení a neprofesionality naháněly hrůzu. Tak, jak bylo chybou řešit problémy industrializace rozbíjením strojů, tak by dnes bylo špatné snažit se potenciál *Procesu* zastavit, či ho ignorovat, namísto využít jeho síly pro blaho všech.

Lze konstatovat, že *Proces* vyvolal a dále vyvolává změny, které jsou zcela zásadní, lze říci paradigmatické a pro další vývoj světa naprosto určující. Doslova dramatickým způsobem ovlivňují ekonomiku, sociální oblast, kulturu, tedy nejen celou přítomnost lidstva, ale stále více budou rozhodující i pro jeho budoucnost. Všechny tyto změny je třeba důkladně inventarizovat a analyzovat, především je ale nutno analyzovat celý potenciál *Procesu* a teprve z těchto poznání mohou a musí být formulována východiska – nemělo by překvapit, že budou paradigmaticky nová.

V těchto nových podmínkách musí být zcela nově formulováno co je a bude vlastní podstatou ekonomiky, tudíž zcela nové musí být vymezena reálná ekonomika, a to v obou sférách, do nichž je rozčleňována, veřejné a podnikání, a samozřejmě, nově bude třeba formulovat roli a postavení finančních institucí.

Zásadně nově je třeba vyhodnotit zásadní změny ve struktuře, obsahu a dynamice reálné ekonomiky.

Jestliže vždy platilo, že prosperují jen ti, kteří jsou na špici dění, v časech *Procesu* je tato výzva stále naléhavější, doslova osudová. Konkurenceschopnost je plně a naprosto spojena s technologickou excelencí: kdo není na špici, toho globalizace odsune na okraj, či jej rovnou strčí do propasti. Poněvadž vedlejším, ale zcela nevyhnutelným a nijak neodstranitelným produktem technologické excelence je, že technologie stále více nahrazují lidskou práci, je třeba tuto skutečnost zcela zásadního významu postavit do popředí všech úvah o dalším vývoji. Není zde přitom času nazbyt: jestliže dosud technologie nahrazovaly člověka téměř výhradně jen ve výrobě a služby bujely a s nadšením absorbovaly pracovní sílu ve výrobě uvolněnou, tato idyla nyní končí a technologie vstupují i do služeb, a to stále razantněji.

Specifickým problémem vyspělých ekonomik je, že si budou muset zvyknout na výzvu, která by ještě před desítkou let zněla absurdně: budou muset najít cesty, jak konkurovat Číně, Indii a dalším podobným zemím. Nejde přitom jen o momentální hluboké deficity v obchodu mezi EU a USA na jedné a Čínou na druhé straně. Jde především o budoucí vyhlídky – příkladem budiž skutečnost, že výrobní kapacita automobilek světa nyní činí asi 95 milionů vozů ročně, prodejných je 60 milionů, přičemž tento přetlak se dále posiluje, a to tím, že významné nové kapacity se budují právě v Číně, Indii a dalších podobných zemích.

Být na čele se tak stává výzvou, která se zásadně liší od toho, jak byla formulována ještě nedávno.

Finanční krize byla sice důsledkem neodpovědného, nadále již netolerovatelného hazardérství, ale tato krize hlavně ukázala, a to v plné nahotě, základní problém finančních institucí: došlo k jejich výraznému odtržení od aktivit, které jsou jádrem, či ještě lépe, podstatou ekonomiky, od produkce a poctivého obchodu, tedy od toho, čemu se najednou začalo tak krásně říkat reálná ekonomika. Tudíž vskut-

ku urgentní, klíčovou výzvou musí být v této souvislosti návrat k symbióze reálné ekonomiky a světa financí.

Neméně vážným problémem je otázka sociální, a to v tom nejširším smyslu slova. Dosavadní systémy sociální a zdravotní péče, ať již jde o ty průběžné, založené na výběru daní, či na svérázných derivátech daní v podobě systémů fondových, vesměs navíc privatizovaných, novým nárokům evidentně nestačí a dovodíme, že stačit nemohou.

Neřešitelné problémy vznikají už dnes, kdy je nutno čelit hlavně těm nárokům, které jsou důsledkem demografických změn - zcela mimo možnosti těchto systémů bude řešit situace, kdy začnou s plnou intenzitou působit důsledky toho, že technologie budou stále více přebírat práci lidem i ve službách a vskutku razantně se tak začne snižovat nejen podíl osob v produktivním věku v populaci, ale ještě rychleji budou ubývat příležitosti k ekonomické aktivitě.

Konkrétně se s obrovskými, zatím neřešenými problémy potýkají veřejné finance většiny zemí – výdaje jsou výrazně vyšší než příjmy z výběru daní. Navíc se to děje za schizofrenní situace, neboť příjmy nestačí krýt výdaje, které jsou podfinancované, často silně podfinancované.

Zřejmě nejtěžším oříškem jsou výdaje na seniory. Ve vyspělých zemích náklady na seniory narůstají tak rychle, že je žádný z existujících systémů neumí a nemůže umět pokrýt. Průběžné systémy tak čelí deficitům, systémy fondové ztrátám, a jak dále ukážeme, problémy jsou v rámci stávajícího *von Bismarckova paradigmatu* neřešitelné.

Toto paradigma dlouhá desetiletí fungovalo bez problémů zhruba stejně jako Ponziho schéma podvodného investování (u nás letadlo): vstupem stále rostoucího počtu plátců stále vyšších daní či jejich derivátů v podobě plateb do penzijních a podobných fondů, rostl i jejich celkový výběr, takže k původním činnostem veřejné sféry, administraci státu a zajišťování vnitřní i vnější bezpečnosti, bylo možno přidávat další funkce, především vzdělávání a sociální a zdravotní péči.

Tato idyla nyní rychle končí, ve vyspělých zemích zatím zejména pod tlakem demografického vývoje, který snižuje procentní podíl plátců daní a plateb do penzijních a jiných fondů v populaci, tedy snižuje daňové příjmy, jakož i příjmy fondů, a to v situaci, kdy dochází k exponenciálnímu růstu výdajů.

V důsledku prodlužujícího se věku narůstá podíl důchodců v populaci, ale nejen to, souběžně narůstají náklady na zdravotní a sociální péči o ně. Zhruba lze odhadnout, že výdaje na důchodce narůstají nejméně o 7% ročně a poněvadž tento růst je nedostačující, bylo by zapotřebí, aby výdaje rostly o 10% ročně, možná i ještě rychleji.

Pro úplnost dodejme, že pod tlakem na růst jsou i další položky veřejných rozpočtů, z těch nákladově významných je to zdravotnictví zcela obecně, nejen tedy v péči o seniory, vzdělávání, bezpečnost a infrastruktura.

Výzva tedy zní, co si počít s tím, že dosavadní pyramida zvětšující se příjmové základny Ponziho schématu se postupně převrací na špičku, tedy do podoby zmenšující se základny možných daňových příjmů, zato však dramaticky narůstajících výdajových potřeb.

Dosavadní návrhy řešení jsou právě jen tou snahou lít nové víno do dřevěných měchů, tedy přesně tím, co nemá sebemenší šanci na úspěch. Tyto návrhy totiž zcela opomíjejí ten prostý fakt, že výdaje rostou objektivně a zcela nezadržitelně, takže stejně musí růst i příjmy: už jen pro výplatu důchodů a platby za zdravotní a další sociální péči o seniory je nutno mít každoročně minimálně o 7% více peněz než o rok dříve, což musí být zajištěno stejně exponenciálním růstem příjmů příslušných systémů.

Výzva totiž zní: lhostejno, zda půjde o dosavadní systémy průběžné, o systémy fondové či jakoukoliv jejich kombinaci, případně jakékoliv jiné řešení, v příslušné kase bude muset být každým rokem minimálně o těch 7% více peněz. Tyto výdaje nelze nijak omezit a jejich růst nelze nijak

zastavit, snahy přelévat požadavky z jedné kapsy do druhé neřeší nic, neboť požadavky na růst nákladů nezmizí jejich zametením pod koberec.

Jak dále ukážeme, žádnou úpravou stávajícího *von Bismarckova* paradigmatu nelze v podmínkách diktovaných *Procesem* a jeho důsledky docílit, aby příjmy na tyto účely rostly stejně rychle jako výdajové potřeby.

Naprostým nesmyslem jsou návrhy na prodlužování věku pro odchod do důchodu za účelem nárůstu příjmů do systému a souběžného snížení výdajů. Nejenže podnikání nemusí mít o staré lidi zájem a ne každý je v seniorském věku stejně fit, ale ústředním problémem je trvalý pokles příležitostí k práci, především v důsledku nahrazování lidské práce technologiemi. Případný úspěch zvýšeného angažmá seniorů by tak snížil možnosti pracovního uplatnění mladých, což se, mimochodem, výrazně projevuje již dnes: v Evropě je v průměru 21% mladých lidí do 25 let bez práce (ve Španělsku je to 40%). Nejenže by tak výplata penzí byla nahrazena platbou příspěvků v nezaměstnanosti, ale především nepříjemné důsledky by byly společensky devastující, neboť by rostlo penzum lidí bez pracovních návyků.

Existuje vcelku všeobecná shoda, že dosavadní systémy průběžného financování důchodů, jakož i dalších potřeb sociální a zdravotní péče jsou na konci sil a nemají šanci přežít.

Je korektní podtrhnout, že této shodě předchází shoda jiná, a sice shoda na tom, že příjmy průběžných systémů nelze udržovat v potřebné výši trvalým, a pak nutně exponenciálním navyšováním daní. Platí totiž, že **pokud by se společnost na takovém trvale exponenciálním navyšováním daní dohodla a nejen to, výběr takto trvale navyšovanných daní by (teoreticky) fungoval i v praxi, systémy průběžného financování sociální péče včetně penzí, jakož i zdravotnictví by mohly vesele fungovat dál.** Ta zmíněná předshoda spočívá ale právě v tom, že takto trvalé navyšování daní je něco, co je (v politické hantýrce) neprůchodné a asi je dobře, že je to neprůchodné, neboť v praxi by to zcela jistě nefungovalo.

Snad ještě dodejme, že hlavní pokřik a protesty proti navyšováním daní, zejména těch přímých, tedy ta neprůchodnost, pochází od firem, což je svým způsobem zvláštní: připomeňme si, že přímé daně si firmy započítávají do nákladů a tedy do cen svých produktů, takže tím skutečně postiženým a de facto skutečným plátcem daní je až finální spotřebitel.

Na druhé straně platí, že tato konstrukce trvalého navyšováním daní je povýtce jen teoretická, v reálném životě by to nefungovalo a fungovat nemohlo.

Za prvé, trvalý růst daní by znamenal trvalý růst cen, tedy vedl by k trvalé inflaci a tudíž i chronickým potížím vysoce inflační ekonomiky. Za druhé, přímé daně sice v zásadě nepostihují ty firmy, které nemají problém s odbytem, neb daně jsou přeúčtovány finálnímu konzumentovi, ale tvrdě až likvidačně dopadnou na ty, kterým se, třeba jen momentálně nedaří, neboť daně se platit musí a když není z čeho, firma jde do kytek. A za třetí, nárůst cen snižuje konkurenceschopnost, v případě růstu cen v důsledku vysokých daní, konkurenceschopnost vůči těm, kteří mají daně nižší, či dokonce žádné. Zvyšování nepřímých daní by mělo stejně inflační dopad, navíc zvyšování těchto daní má daleko tvrdší dopad na vrstvy sociálně slabé, takže existující jakýs takýs sociální klid by rychle vzal za své.

Navíc zkušenost říká, že po dosažení určité prahové hranice se přestává výběr daní dařit, což platí jak u daní přímých (šedá ekonomika, švarc systém a tomu podobně), tak i u těch nepřímých, u nás viz například loňský propad příjmů z daně z lihu či letošní, zatím 20% propad prodeje pohonných hmot.

Suma sumárum, shoda, že hledat řešení v trvalém a přitom razantním navyšováním daní je cestou do pekel, je shodou správnou a plně důvodnou.

Stejně nesmyslné, navíc i nebezpečné, jsou ovšem i návrhy řešit problémy penzí, ostatní sociální péče, jakož i péče zdravotní přechodem na fondové systémy, povinné či kvazidobrovolné, lhotejno, zda veřejné nebo privátní – zdůrazněme i zde, že jde o nesmysl ryze ekonomický.

Především připomeňme, že každá povinná i kvazidobrovolná platba je daň, bez ohledu na to, zda se daní poctivě zове, či se lstivě nazve jinak. V ČR jsou současné platby sociálního a zdravotního pojištění daněmi, přestože se tak nenazývají a v případě zdravotního pojištění i přesto, že jsou účetně vyvedeny do zdravotních pojišťoven, tedy mimo veřejné rozpočty. V tomto smyslu i každá povinná či kvazidobrovolná platba do nějakého fondu, například povinné ručení u aut, dálniční známky a nově i mýtné, je platbou daně, neboť se stává povinností plátce, ubírá mu z jeho příjmů, a z tohoto hlediska je plátcem jedno, zda se tato povinnost nazývá povinností daňovou či pojištěním nebo platbou do nějakého fondu, ať již veřejného či privátního.

Protagonisté fondových řešení zdůrazňují zhodnocování uložených peněz. Praxe ale ukazuje, že ani to dnes už neplatí: například zpráva OECD uvádí, že v roce 2008 ztratily penzijní fondy ve světě v průměru 23% své hodnoty (nejvíce v Irsku 37.5%, nejméně v Mexiku 5%), což především tvrdě postihlo ty, kteří se chystali do penze a ještě více ty, kteří současně přišli i o práci a odchod do penze nemohli odložit. Ještě podstatnější ale je, že ani v příznivých, bezkrizových časech nemohou fondy splňovat to, co se od nich bude očekávat v nových podmínkách, tedy zajišťovat průměrný růst výdajů minimálně o 7% ročně, raději však více, prostě a jednoduše proto, že neexistuje žádné investiční schéma schopné to celoplošně, tedy celosvětově a současně každým rokem trvale zabezpečit.

Je totiž třeba si uvědomit, že jedna věc jsou lákavé výpočty, ukazující, jak se (vesměs ale při zcela umělých předpokladech) budou uložené peníze numericky zhodnocovat, druhá věc je inflace a především kategoricky neúprosná skutečnost, že i za předpokladu trvalého zhodnocování úloží (tedy předpokladu, který praxe vyvrací) fondové systémy prostě nejsou a nemohou být schopny dostát tomu, co by měly činit, tedy vyplácet každým rokem víc a více, celkově minimálně o těch 7% ročně.

Připomeňme, že až do nedávna fondové systémy existovaly ve větším pokrytí jen v několika málo zemích, především v USA, a že v dobách, kdy to v zásadě fungovalo, se lidé nedoživali příliš vysokého věku, takže penzi v průměru pobírali jen pár let a také lékařská péče byla podstatně levnější než je tomu nyní. Navíc, a to je rovněž velmi podstatné, fondy tehdy fungovaly dle zásad Ponziho schémat, tedy k momentálním výplatám důchodů, zdravotního ošetření a podobně byly používány i vklady stále rostoucího počtu čerstvých vkladatelů, tehdy se stále rostoucími příjmy a tudíž i vklady.

Nyní Ponziho schéma skončilo, vydělávat by měly investice.

Obvyklou radou je nákup státních a jiných veřejných dluhopisů: zde rádcům zřejmě uniká, že příslušné kupóny se hradí z daní, takže je nejasné, proč se tyto daně rovnou nevyužijí v rámci průběžného systému. Další „drobnou“ vadou je, že úročení je všeměs nižší než 7%, výjimek je kromě dnešního Řecka málo a i u nich je jasné, že taková výše úročení posílá dlužící ekonomiku do pekel a nemůže mít dlouhého trvání. Rádcí také nezaznamenali, že přechodem na vyrovnané rozpočty tento zdroj investic zmizí, jak říkal bolševik, jako třída (je pozoruhodné, že stejní lidé, kteří rádi přejít na fondové hospodaření a investovat i do státních a podobných dluhopisů, současně nabádají i k vyrovnaným rozpočtům, což tak nějak obojí nejde dohromady).

Zbývají investice do podnikání či na finančních trzích. Situace je ovšem zcela odlišná od toho, co zde bylo ještě nedávno. USA, dosud hlavní zdroj fondového hospodaření, měly při sčítání v roce 1976 něco přes 215 milionů obyvatel, v roce 1996 téměř 267 milionů a nyní se odhaduje, že počet přesáhl 300 milionů. Zkušenosti z nedávné doby přitom ukazují, že už za situace, kdy fondy působily jen v této malé části světa, bylo problémem kam aspoň trochu bezpečně a přitom výnosně investovat a už jen toto geograficky nepatrné územní vymezení ráje fondových řešení vykazovalo značné, často nepřekonatelné problémy: známé jsou potíže amerických automobilek, kde fondové závazky přidávaly v průměru \$1 500 na ceně průměrného auta vyrobeného v USA, což výrazně přispívalo ke snížené konkurenceschopnosti amerických výrobců (a raději nemluvě o tom, že automobilky postupně přestávaly být schopné své fondové závazky dodržovat).

Poněvadž rádcí rádi přejít na fondy celoplošně, v Evropě, ale posléze nepochybně i v Číně, Indii a všude jinde, fondy by disponovaly tak obrovskými prostředky, že by byly neinvestovatelné: očekávat od neupotřebitelných peněz výnosy minimálně 7% ročně je nesmysl tak hluboký, že je s podivem, že

si toho dosud nikdo pořádně nevšiml. Zbývá dodat co by mělo být již evidentní: krachy by byly na denním pořádku a jejich intenzita by byla velkolepá.

Poznámka. Existuje ještě jiný typ návrhů, a sice necht' se o seniory stará jejich rodina. Jsou to návrhy velmi líbivé a působivé a je bez diskuze, že žádný senior by neměl zůstat ve stáří opuštěn svými blízkými. Problémy jsou, bohužel, výhradně praktické a zcela nepřekonatelné.

Především platí, že tento model nijak neřeší růst nákladů na zdravotní péči o seniory: u rodinného krbu se bude stěží léčit rakovina a další podobné nemoci. Rovněž nelehkým úkolem je přenést na rodinu péči o ty, kteří se nemohou postarat o sebe sami: obecně to znamená, že někdo zdravý musí přestat pracovat, případně musí svou práci výrazně omezit.

Teoreticky tedy zbývá jen to, že rodina bude vyrovnávat nedostatečný důchod a zabezpečovat běžnou sociální péči. Bohužel, ani to v drtivé většině populace nepůjde zabezpečit.

Naprostým nesmyslem jsou návrhy na návrat k rodinám s mnoha dětmi a je doslova skvělé, že se to nedaří, aspoň ne v zemích, kde se prosazuje standard, řekněme tomu, evropského typu. Jednak jsou zde stále silnější bariéry životního prostředí, které jsou s růstem lidstva neslučitelné, ale naprosto nezvladatelným problémem je výhled na ubývání pracovních příležitostí: budou-li mnohačetné rodiny, pak v průměru na ně připadne nejen péče o seniory, ale i o ty své členy, kteří budou nezaměstnatelní.

Ostatní problémy jsou už drobnější, ale rovněž nezvladatelné. Předpokládejme, že senioři nadále budou mít důchod, ale ten nebude stačit ani na pokrytí běžných nákladů – rodina tedy bude muset přispívat. To je eticky sice v naprostém pořádku, ale nemalé procento rodin na to prostě mít nebude. Řešit situaci tím, že opět bude několik generací žít pohromadě, rovněž ve výrazném počtu případů narazí, nikoliv na nechuť, ale na naprostý nedostatek potřebných prostor – to ještě opomíjíme, že z dnešních narozených se víc než polovina zřejmě dožije více než sta let, takže ty generace by musely být pohromadě aspoň čtyři.

Uzavřeme: dosavadní *von Bismarckovo paradigma* končí a jeho konec je neodvratitelný. Stávající deficity nejsou primárně dány rozhazovačností vlád a jiných veřejných institucí, jakkoliv se zde najdou i vlády velmi snaživé. Rostoucí rozdíl mezi příjmy a výdaji je záležitost systémová a ve *vBP* neodstranitelná. Trvalý růst daní by ekonomiku ničil a sociální situaci by nezachránil, už jen proto, že by to nefungovalo. Snahy o „kosmetickou“ úpravu, tedy náhradu daní odvody do fondů, jsou stejným ekonomickým nesmyslem, navíc ve srovnání s průběžnými systémy nesmyslem daleko nebezpečnějším.

Jinými slovy, *vBP* umírá a nemá sebemenší šanci na přežití a jeho dosavadní nesmírné zásluhy o lidstvo mu zakládají právé, ale už pouze jen, právo na čestné místo v dějinách.

Dosud jsme mluvili téměř výhradně o zemích dosud označovaných jako vyspělé. Platí, že ostatní země jsou na tom potenciálně ještě hůře, neboť řešení většiny otázek spojených s moderní veřejnou sférou je teprve čeká a spolu s tím i výzva, co se skrytými deficity, například z odkládaných řešení sociální politiky, což jsou výzvy značně přesahující rozměr těchto problémů ve vyspělých ekonomikách. Nejenže zde bude zapotřebí co nejdříve začít intenzivně zavádět systémy vskutku všeobecné sociální a zdravotní péče, ale obzvlášť obtížným problémem budou obrovské počty v zásadě nezaměstnatelných lidí v produktivním věku.

I.2. von Bismarckovo paradigma umírá, nastoupit musí nové, paradigma třetího milénia

Doslova záchranným kruhem, hozeným asi ještě zavčas, je tudíž existence *paradigmatu třetího milénia P3M*, které je připraveno nejen dosavadní paradigma *vBP* prakticky okamžitě nahradit, ale je připraveno učinit tak způsobem všestranně pozitivním, byť na první pohled šokujícím a zdánlivě zcela nesmyslným, a sice zrušením všech daní, s výjimkou těch, jejichž účel je ryze regulační.

P3M totiž zrušením daní vytvoří zcela nový vztah mezi sférou podnikání a sférou veřejnou, a to na zcela jiném, daleko pevnějším a pružnějším základě, neboť plně staví na ekonomice reálné a na jejím věcném potenciálu produkce a směny, nikoliv na účetním či jiném čarování s penězi, vesměs navíc na čarování nepovedeném. Tento věcný potenciál přitom je a i do budoucna bude natolik silný, že i nadále dokáže zajistit veškeré důvodné potřeby lidstva, a to právě i v časech, kdy lidská práce bude stále

víc a více nahrazována technologiemi: lze zcela důvodně vyslovit tezi, že právě nahrazování lidské práce daleko výkonnějšími technologiemi nedopustí vznik situace, kdy by lidstvu či jeho nějaké části zůstalo odepřeno zajištění veškerých důvodných potřeb jeho existence a fungování.

Jistě, zbudou další nemalé problémy, především zcela nové požadavky na konkurenceschopnost, klasický problém vzniku a pak omezování nadbytečných kapacit, specifickým problémem bude obtížné přizpůsobování lidské psychiky neustále se vyvíjejícím podmínkám.

Přechod na paradigma nové, *paradigma třetího milénia P3M*, je imperativem zcela kategorickým, imperativem, kterému se nelze vyhnout a kde jedinou otázkou zůstává, kdy k této paradigmatické změně dojde a tudíž i kolik to bude stát: jen v České republice a jen co se sféry veřejné týče, to, že se loni, v roce 2009 otálelo, stálo 6 miliard Kč týdně, v EU jen u nových deficitů státních rozpočtů přes €15 miliard týdně, tedy přes € 2 miliardy denně. Letos jsou, bohužel, vyhlídky na stejné částky z dalšího prodlévání, navíc se se přidávají problémy nové, v ČR činí za první čtyři měsíce jen deficit státních financí 78 miliard Kč, daleko více než se čekalo, z Evropy přicházejí zprávy podstatně hrozivější.

V následujících pasážích textu analyzujeme vztah mezi oběma sférami reálné ekonomiky, čímž si připravíme půdu pro náčrt hlavních obrysů fungování *P3M* a nakonec stručně shrneme některé nejdůležitější praktické dopady nového paradigmatu na ekonomiku a sociální systémy.

Zdůrazněme, že *P3M* je zásadní změnou oproti tomu, na co jsme dosud zvyklí, změnou v tom nejlepším smyslu paradigmatickou, a jakkoliv jsou jeho ústřední principy dosti jednoduché, není úplně snadné k tomuto poznání dospět: kazajku *vBP*, která nás dosud svírá a která dosud většině z nás připadá přirozená a nenahraditelná, je vktuku těžké odhodit, takže prozření nemusí přijít okamžitě. Ostatně výrok Benjamina Franklina mluví v tomto ohledu sám za sebe: „pokud se narodíte, dvě věci máte jisté: že umřete a že budete platit daně.“

II. Sféra veřejná a sféra podnikání

II.1. Vztah sféry veřejné a sféry podnikání

Už bylo konstatováno, že jedním z ústředních problémů dneška je zásadní nepochopení změn, ke kterým v ekonomice došlo působením *Procesu*. Výraznou součástí těchto nepochopení je zásadní nepochopení vůbec smyslu rozčlenění ekonomiky do dvou sfér, veřejné a podnikání a v neposlední řadě nepochopení vývoje ve vztahu obou sfér, kde již došlo ke změnám paradigmatické povahy a tento vývoj nadále pokračuje, či lépe - akceleruje.

Nejprve však několik nezbytných upřesnění.

Po věcné stránce je sféra veřejná tou částí ekonomiky, jejíž aktivity (synonymum: produkty) jsou aktivitami ve veřejném, chceme-li celospolečenském zájmu, jsou celospolečensky organizovány a jejich výstup je dáván k dispozici celé společnosti - speciálně zdůrazněme, že je dáván k dispozici subjektům obou sfér, veřejné i podnikání.

Sférou veřejnou je vždy samospráva i správa státu i všech jeho nižších jednotek, a vždy sem patří i výkon bezpečnostních potřeb. Struktura a rozsah ostatních aktivit veřejné sféry se již liší v odvislosti od kulturního a ekonomického vývoje každého konkrétního státu: v evropských, ale i jiných zemích, se civilizačním vývojem do polohy veřejného zájmu dostala zdravotní a sociální péče (včetně penzí), vzdělávání, věda a výzkum, kultura a rovněž infrastruktura, aspoň ta základní, jakož i některé další aktivity, které jsou pak buď zcela nebo ve značné míře vykonávány veřejnou sférou.

V tomto rozčlenění je pak sféra podnikání tou zbývající částí ekonomiky – z věcného hlediska pak její produkty zajišťují individuální potřeby, hmotné i nehmotné, a to subjektů obou sfér.

Z hlediska celé společnosti, řekněme státu, a jeho ekonomiky rozčleněné do dvou sfér to pak znamená, že obě sféry nabídlj jimi vytvořené souhrnné produkty k dispozici a obě vždy celé společnosti: učitel na veřejné škole učí děti rodičů činných jak ve veřejné sféře, tak i ve sféře podnikání (a dokonce to nijak nerozlišuje), pekař dává své pečivo k dispozici všem potenciálním zákazníkům, ať již pocházejí z té či oné sféry (a ani on původ zákazníka nijak nerozlišuje).

Pokud bychom na věc pohlíželi pohledem vnějšího pozorovatele, pak je to tak, že:

- sféra veřejná dodává svůj souhrnný produkt, tedy souhrn aktivit ve veřejném zájmu, celé společnosti, přičemž část tohoto produktu využije sféra podnikání, druhou sama sféra veřejná;
- sféra podnikání rovněž dodává souhrn svých produktů, hmotných i nehmotných, celé společnosti, přičemž i zde část tohoto souhrnného produktu využije sama sféra podnikání, tu druhou sféra veřejná.

Jinými slovy rozčlenění ekonomiky na sféry veřejnou a podnikání je makroekonomickým vymezením dělby práce v moderní ekonomice (v dalším stručně: ***Ekonomice***): specialista na aktivity veřejného zájmu, sféra veřejná, dodá všem, celé společnosti, svůj souhrnný produkt a totéž učiní se svým souhrnným produktem i specialista na produkty individuálních potřeb, sféra podnikání.

Podtrhněme, že ***Ekonomika*** je zde od pradávna, od chvíle, kdy se v dřevní osadě objevili první veřejní činitelé, náčelník a šaman. Moderní společnost nemůže bez existence obou sfér existovat už vůbec a je úplně jinou věcí, že veřejnou sféru vymezují jinak státy EU, jinak USA a zatím ještě jinak i Indie.

S dělbou práce je neodmyslitelně spojena směna, bez směny nemá dělba práce žádný smysl a směna zase nemůže existovat bez dělby práce. I v rozdělení ***Ekonomiky*** do dvou sfér je jeho smysl naplněn teprve poté, když jsou definovány a realizovány směnné mechanismy, které na jedné straně zabezpečí, že učitel se za výkon jeho práce dostanou všechny produkty sféry podnikání, které potřebuje on a jeho rodina k náležitému zabezpečení své existence, a které na druhé straně zajistí, že každému, ať již je aktivní ve sféře podnikání či sféře veřejné, bude zajištěno, že v případě potřeby či nároku se mu dostane příslušných produktů sféry veřejné – jeho děti mohou chodit do škol, je zajištěna zdravotní péče pro něj i jeho rodinu, atd..

Co nejsilněji podtrhněme, co se objevilo v předchozích řádcích: ***Ekonomika*** je ekonomikou dělby práce a s ní spojených směn, a to nejen ve svém makroekonomickém vymezení, ale zcela obecně. Platí to již několik tisíciletí a s vývojem lidské civilizace to platí stále víc a více.

Podstatou přitom je a musí být věcná podoba *Ekonomiky*: věcná tvorba produktů, hmotných i nehmotných, a jejich vzájemná směna. Peníze, tento další geniální vynález lidstva, vstupují do této skutečné, reálné *Ekonomiky* jen ve vztahu ke směně, a to dvojím způsobem: jednak jako univerzální měřítko směnných hodnot, jednak jako zprostředkovatel směny, chceme-li médium směny.

Ve vztahu ***Ekonomiky*** a peněz je to právě a jen tak, že peníze nesmírně usnadňují, zpružňují a zefektivňují směnu a tím i dělbu práce, avšak samy o sobě, bez produkce a její směny, neznamenají nic. Za normálních časů to příliš nevnímáme, zato v časech nedostatku potravin a jiných krizí tohoto typu je to pravda vyhraněně brutální neb ani sebevětší balík peněz pak nikoho nenakrmí.

Komentář. Lze říci, že vymezením ekonomiky do *Ekonomiky* dvou sfér a zdůrazněním její věcné podoby jakožto hřiště tvorby produktů a jejich směny upřesňujeme nedávno vzniklý termín „reálná ekonomika“, který chce odlišit skutečné, hodnotné ekonomické dění od dění na finančních trzích, přesněji od toho dění na finančních trzích, které má charakter čirých spekulací, tedy těch činností, které v příkrém rozporu se samou podstatou ekonomiky zbavují peníze jejich dvou základních funkcí, univerzálního měřítka směnných hodnot a média směny, a místo toho z nich činí produkt a předmět směny, navíc vesměs čistě spekulativního rázu.

Vymezení veřejné sféry, a tím i rozčlenění ***Ekonomiky*** do dvou sfér bylo nutné učinit, neboť je klíčem k pochopení fungování dosavadního *paradigmatu vBP* a následně bude hlavním odrazovým bodem pro specifikaci *paradigmatu nového, P3M*.

Platí zde, že ***Ekonomika*** kteréhokoliv státu, bude plně funkční tehdy a jen tehdy budou-li plně funkční obě její sféry a obě tyto sféry budou plně spolupracovat.

Zdůrazněme obrovský potenciál věcného vymezení *Ekonomiky* právě ve vazbě na gigantický pozitivní potenciál *Procesu*: lze zcela důvodně očekávat, že růst produktivity vlivem stále vyššího zapojování technologií bude převažovat nad dopady nejen demografického vývoje, ale i nad dopady snižování příležitostí k ekonomické aktivitě, takže *Ekonomika* bude i nadále plně funkční, včetně schopnosti zajistit plnou funkčnost sféry veřejné, a to celosvětově a v její nejúplnější podobě.

Komentář. V kapitole 1 jsme poměrně podrobně prokázali, že vlivem demografického vývoje a především budoucími vlivy snižování příležitostí k ekonomické aktivitě, nelze dále spoléhat nejen na tradiční prostředky celospolečenské solidarity, tedy daně, ale už vůbec ne na systémy fondové, neboť ty jsou v nových podmínkách přímo ze své podstaty vysoce nestabilní a tedy vysoce nebezpečné. Prostě platí, a zcela kategoricky, že systémy na bázi fondů či jiných forem pojištění prostě a jednoduše nejsou schopny vytvořit dostatečný finanční základ na exponenciálně rostoucí výdaje, což je v prudkém kontrastu s možnostmi skutečné, věcné *Ekonomiky*, která potenciál na zajištění všech důvodných potřeb lidstva má.

To jsou ovšem zcela zásadní, kategorické a nikterak nevyvratitelné zdůvodnění, že oba základní solidární systémy, systémy sociální péče a systémy zdravotní péče, nemohou být řešeny na bázi fondů, komerčního pojištění a ani žádným jiným podobným způsobem (něco jiného jsou systémy nejrůznějších připojištění, ty by ovšem měly fungovat na výhradně komerční bázi, veřejné prostředky by sem v žádném případě směřovat neměly). Vše nasvědčuje tomu, že do veřejné sféry patří i další podobné oblasti, na prvním místě vzdělávání.

Odtud navíc vyplývá, že je v zásadě nevyhnutelné, aby zdejší, zatím řekněme evropské, vymezení veřejného zájmu a tím i veřejné sféry, se vbrzku stalo vymezením univerzálním, celosvětovým – státy jako Indie, Čína k tomu směřují a nesmyslnost a nebezpečnost fondových řešení, ať již privatizovaných nebo teoreticky veřejných, je už dnes tak očividná, že toto pojetí dlouho nepřežije, ani v USA, ani jinde.

II.2. Ekonomika a veřejné rozpočty

Dosud jsme hovořili o zcela obecném vymezení *Ekonomiky*, s tím, že toto rozdělení je vždy odvislé od konkrétních kulturních a ekonomických zvyklostí a možností. Toto vymezení se ovšem stane zcela přesným a konkrétním, zapojíme-li do hry veřejné rozpočty, tedy i peníze, které přes ně protékají: je to právě proto, že struktura a rozsah veřejných rozpočtů zcela jasně, jednoznačně a přesně vychází z existujících zvyklostí a existujícího stavu té které *Ekonomiky*.

Zůstáváme-li nadále ve *von Bismarckově paradigmatu*, pak sférou veřejnou je ta část *Ekonomiky*, jejíž aktivity jsou financovány z veřejných rozpočtů, tedy z vybraných daní, prodeje veřejného majetku (privatizací), ze zisků firem vlastněných veřejnou sférou, ať již zcela nebo zčásti, z úroků z půjček, které veřejná sféra poskytla firmám a podobně – vzhledem k tomu, že příjmy z daní jsou obvykle drtivě převažujícím příjmem veřejných rozpočtů a také pro stručnost, hovoříme stručně o daňových příjmech; poněvadž v praxi je, bohužel, obvyklé, že daňové příjmy se navíc doplňují i půjčkami ke krytí deficitů, konstatujme stručně, že příjmy veřejných rozpočtů jsou součtem daňových příjmů a půjček. Sféra podnikání je tou zbývající část ekonomiky a její aktivity jsou financovány prodejem její produkce na trhu.

Poněvadž struktura veřejných rozpočtů i jejich rozsah je jiný, řekněme v Německu, USA a Indii, vzájemně odlišné jsou, aspoň zatím, i veřejné sféry těchto tří zemí.

Zdůrazněme ještě, že naše rozčlenění je odlišné od běžně používaného rozčlenění na veřejný a soukromý sektor: v naší definici nezáleží na tom, kdo je vlastníkem konkrétního subjektu sféry podnikání, podstatné je, že své aktivity financuje prodejem svých produktů, hmotných či nehmotných, svým zá-

kazníkům, a to na individuálním základě, v zásadě vždy každý konkrétní produkt konkrétnímu zákazníkovi.

Nyní podrobněji.

Pokud jde o souhrnný produkt sféry veřejné, pak v rámci dosavadního *von Bismarckova paradigmatu* to probíhá tak, že suma daní vybraných (ve veřejném zájmu!) v rámci daného rozpočtového období (plus ty půjčky) se stane příjmem veřejných rozpočtů, načež tyto rozpočty použijí daňové (a půjčkové) příjmy na své výdaje. To značí, že peněžní prostředky z výběru daní a půjček se přesunou do jednotlivých výdajových kapitol veřejných rozpočtů, tedy k jednotlivým veřejným institucím a ty je pak dále rozdělí do platů svých zaměstnanců a na své ostatní provozní a investiční výdaje.

Společnost (stát) tímto aktem realizovala veřejný zájem. Za prvé, odkoupila celý souhrnný produkt veřejné sféry vytvářený v daném rozpočtovém období a učinila tak s tím, že celý tento souhrnný produkt bude dán k dispozici celé společnosti. Za druhé, tímto odkupem finančně kompenzovala veřejné sféře náklady spojené s tvorbou tohoto souhrnného produktu, čili jinými slovy, zajistila, že odpovídající finanční kompenzace se dostalo každému ze subjektů veřejné sféry (jinými slovy, každý subjekt veřejné sféry obdržel peníze ve výši odpovídající směnné hodnotě produktu, který jím bude v rámci daného rozpočtového období vytvořen – stručně: obdržel peníze dle své směnné hodnoty).

Tím je ovšem dán k dispozici celé společnosti každý konkrétní hmotný či nehmotný produkt každého jednotlivého subjektu veřejné sféry – jistěže, každý z těchto konkrétních produktů konkrétního subjektu veřejné sféry je sice dán k dispozici celé společnosti, ale jeho užití je nakonec rovněž konkrétní: na konkrétní veřejné škole učí konkrétní učitelé a vždy konkrétní žáky, obecně děti rodičů působících v obou sférách, veřejné i podnikání.

Zdůrazněme ještě to, co všichni víme: poté, co jsou takto produkty subjektů veřejné sféry dány k dispozici celé společnosti, uživatelé těchto produktů již za ně nijak dále neplatí.

Jakmile jsou subjekty veřejné sféry vybaveny penězi, začnou realizovat své potřeby: zaměstnanci potřeby a radosti své a své rodiny, veřejné instituce platí své další provozní a investiční náklady. Činí tak právě a jen nákupem produktů sféry podnikání; průběh těchto nákupů je silně individuální, některé ze subjektů při něm vykáží úspory, jiné vydají víc než momentálně dostaly.

Podstatné je zde to, že kromě případných úspor jsou všechny prostředky, které subjekty sféry veřejné obdržely, použity k nákupům (finálních!) produktů sféry podnikání. V souhrnu tak sféra veřejná zakoupila část souhrnného (finálního) produktu sféry podnikání; z jiného úhlu pohledu došlo ke směně souhrnného produktu sféry veřejné za část souhrnného (finálního) produktu sféry podnikání.

Věcně tak došlo ke směně fyzických produktů, hmotných i nehmotných, učeně k barteru, produktů sféry veřejné za produkty sféry podnikání. Na jedné straně této směny je třeba učitel, který učí, na straně druhé třeba pekař, jehož produkty konzumuje (mimo jiné) i onen učitel.

Shrnuto: vždy v rámci určitého rozpočtového období, měsíc, rok, atd., je **souhrnný produkt sféry veřejné vytvořený v tomto období věcně směněn za část toho souhrnného produktu sféry podnikání**, který byl ve stejném období dán na trh – pro účely efektivní práce s tímto kardinálně důležitým zjištěním mluvíme dále stručně o **Směně** (*Směna* je částí, a to důležitou, *Ekonomiky*).

To, co je zde podstatou, je věcná podoba **Směny**, přirozeně dotažená na úroveň jednotlivých subjektů veřejné sféry: učitel se podílí v této **Směně** tím, že dle stanovených pravidel učí (a takto svým podílem na souhrnném produktu veřejné sféry naplňuje veřejný zájem), zatímco společnost mu oplátkou zajišťuje, že on i jeho rodina mají k dispozici příslušné životní potřeby i případné radosti (jeho podílem na směněné části souhrnného produktu sféry podnikání).

Ještě jednou, trochu jinými slovy: v **Ekonomice** makroekonomické dělby práce sféra veřejná odevzdala subjektům obou sfér, tedy k celospolečenskému užití, výsledky všech svých aktivit, a totéž učinila i

sféra podnikání, která rovněž odevzdala celý svůj souhrnný produkt všem, jednu část sféře veřejné, druhou část sféře podnikání. Věcný, ekonomický smysl makroekonomické dělby práce do dvou sfér, tedy směna produktů mezi oběma aktéry této dělby, byl realizován **Směnou**.

Pro fungování společnosti, obvykle v podobě státu, je makroekonomicky podstatné, že její ekonomika je **Ekonomikou** makroekonomické dělby práce mezi oběma sférami, jejíž smysl a účel je naplněn **Směnou** (a samozřejmě, i dělbou práce a směny uvnitř obou sfér).

Směna proběhne a proběhne věcně správně: učitel učí a oplátkou, ze strany sféry podnikání, dostává příslušné živobytí; z druhé strany živnostník sféry podnikání získává **Směnou** všechny benefity sféry veřejné – a silně podtrhněme, získává je i v případě, že detailní věcná analýza **Směny** ukáže, že se na ní přímo vůbec nepodílí, neboť vše, co věcně vytvoří, se použije výhradně jako meziprodukty k výrobě těch finálních produktů, které odkoupí pouze subjekty sféry podnikání.

Symetričnost **Směny** je zároveň i symetričností, rovností, cen souhrnných produktů na obou stranách **Směny**: **cena souhrnného produktu sféry veřejné je rovna ceně té části souhrnného produktu sféry podnikání, který je předmětem Směny.**

Ještě jednou zdůrazněme symetričnost **Směny**, nyní z důvodů především psychologických: je totiž nezbytné překonat pocity, které jsme získali jako odchovanci klišé „z peněz daňového poplatníka“, pod jejichž tlakem často skoro zaniká skutečná podoba **Ekonomiky**, zde to, že i aktivity sféry veřejné jsou aktivitami plně ekonomickými, aktivitami se svou směnnou hodnotou, v penězích cenou (typicky podhodnocenou, často vysoce podhodnocenou), tudíž nejen organickou, ale i zcela plnohodnotnou a zcela nepominutelnou součástí makroekonomické dělby práce v **Ekonomice**.

Komentář. Je asi nezbytné výslovně konstatovat, že věcná **Ekonomika** je procesem, který probíhá nepřetržitě, po celé generace, od starověku až po dnešek, a že všichni, kteří se na tomto věcném a vysoce záslužném procesu tvorby produktů a jejich směny aktivně zúčastnili, získali v něm svou směnnou hodnotu a především ji získali všichni ti, co byli ekonomicky aktivní (a jistěže i ti, kteří z důvodu nemoci, postižení či jiné důvodné příčiny být ekonomicky aktivní nemohli). Je důležitým a civilizačně neodmyslitelným faktem, že svou směnnou hodnotu si pak tito lidé uchovávají i tehdy, když odejdou do penze a zajištění důstojných a spravedlivých penzí je v tomto smyslu organickou a neodmyslitelnou součástí veřejné sféry.

Zdůrazněme i symetričnost z hlediska ekonomického, tedy symetričnost směnných hodnot a v případě, že **Směna** je realizována penězi, i symetričnost cen: směnná hodnota (cena) souhrnného produktu sféry veřejné je rovna směnné hodnotě (ceně) té části souhrnného produktu sféry podnikání, která se na **Směně** podílí.

Zjistíme, že ekonomika je věcně, tedy ve své nejhlubší podstatě, hřištěm, na němž se neustále vytvářejí produkty, hmotné i nehmotné, a probíhají početné věcné směny, ať již uvnitř **Směny** nebo v té zbývající části sféry podnikání.

Je nesmírně důležité co nejvíce zdůraznit, že každá konkrétní **Ekonomika** je výsledkem konkrétního historického vývoje a v tomto smyslu je i souborem celé široké škály nejrůznějších zvyklostních vazeb, počínaje vymezením její veřejné sféry, dále pak strukturou a rozsahem ekonomických aktivit, ale i záležitostí sociálních, a v neposlední řadě i zvyklostním nastavením směnné hodnoty jednotlivých aktivit a profesí.

Zjistili jsme rovněž, že je do značné míry samostatnou věcí, jak jsou technicky realizovány věcné směny vytvářených produktů, včetně toho, jak je technicky organizována **Směna**: zatím ovšem víme jen to, jak je **Směna** technicky organizována v rámci *von Bismarckova paradigmatu*.

Pokud bychom **Směnu** uměli zorganizovat rovnou věcně, fyzicky čili barterově, nepotřebovali bychom vybírat žádné daně a dokonce bychom nepotřebovali ani žádné peníze!

II.3. Nyní několik slov k cenám produktů obou sfér

Pokud jde o produkty sféry podnikání, pak vše je jednoduché, zapomeneme-li na kartely a jiná podobná schémata, jednoduché aspoň teoreticky: cena produktů sféry podnikání je cenou tržní. Podrobněji je to tak, že cena každého jednotlivého produktu je součtem čistých nákladů, zisků a daňových zatížení.

Vznik každého produktu má totiž podobu pyramidy, na jejíž základně jsou primární vstupy, především suroviny a poté pak na každé vyšší úrovni jsou to elementární struktury, na jejichž špičce je vždy patřičný meziprodukt (na špičce celé pyramidy finální produkt), pod ním pak komponenty použité k montáži meziproduktu, pracovníci a technologie provádějící montáž, potřeba jsou i energie, pracovní prostory, atd.

Cena tohoto produktu pak vzniká na téže pyramidě, a to tak, že cena každého meziproduktu je:

- za prvé, součtem čistých nákladů spojených s jeho vznikem, tedy součtem cen komponent, nákladů na pracovníky a technologie, cen energií, nákladů na prostory atd.,
- za druhé součtem veškerého zdanění, které při montáži tohoto meziproduktu vzniklo,
- za třetí, zisku, který dosáhne výrobce meziproduktu jeho prodejem (stává se tam komponentou výroby meziproduktu vyšší úrovně).

Bude užitečné výslovně konstatovat, že v takto vzniklé ceně tohoto meziproduktu jsou kumulována veškerá zdanění, jakož i kumulovány veškeré zisky obsažené v ceně komponent a použitých technologií (například strojů a přístrojů), dále pak zdanění energií a zisky jejich producentů, obdobně u nájmu prostor apod. U finálního produktu je nakonec třeba přičíst i finální DPH, případně spotřební daň (alkohol, tabák, aj.).

Cena každého produktu sféry podnikání, včetně produktů finálních, tak pozůstává ze dvou částí. Tu první můžeme nazvat ryzí cenou tržní a je tvořena ze dvou složek, kumulovaných čistých nákladů a kumulovaných zisků, ta druhá část je tvořena kumulovaným zdaněním, neboli daňovým zatížením produktu.

Z jiného úhlu pohledu je to s cenami produktů sféry podnikání tak, že firma přenáší veškeré náklady, které jí při tvorbě příslušného produktu vznikly, včetně daňového zatížení, do ceny tohoto produktu, přičemž si ještě přidá svůj zisk. **Výsledkem je, že veškeré náklady firmy i její zisk zaplatí kupující, u finálních produktů koncový spotřebitel.**

Komentář. Vzhledem k tomu, že práce firem s daněmi je důležitým faktorem pro pochopení dalších úvah, připomeneme podrobněji, jak tuto věc řeší právní řád ČR; pro určitost zanalyzujeme, jak je to se vztahem superhrubé mzdy a daní z práce, tedy daně z příjmu fyzických osob, sociálního a zdravotního pojištění (znovu: obě pojištění jsou daněmi, nenecháme se mýlit, že se tak nenazývají a nenecháme se mýlit ani tím, že správa zdravotního pojištění je vykonávána zdravotními pojišťovnami, které formálně působí mimo rozpočet).

Daně z práce, úředně a tedy i terminologicky správně daně z příjmu fyzických osob, sociální a zdravotní pojištění, jsou v případě zaměstnanců tvořeny takto: základem je hrubá mzda HM , z níž se počítá sociální, resp. zdravotní pojištění, a to účetně tak, že zaměstnanci se odebere z HM 6.5%, resp. 4.5% a zaměstnavatel navíc zaplatí ještě 25%, resp. 9%; novinka v tomto počítání, superhrubá mzda vznikne součtem hrubé mzdy a toho, co účetně zaměstnavatel zaplatí za sociální a zdravotní pojištění, tedy $HM + (25 + 9)\% HM = 1.34 \times HM$. Poslední část daně z práce, daň z příjmů fyzických osob se platí jako 15% ze superhrubé mzdy, tedy 15% z částky $1.34 \times HM$. Tato částka, měsíčně zaokroulená na celé stokoruny nahoru snižena o částku 2070 Kč na poplatníka, se pak také odečítá zaměstnanci z jeho hrubé mzdy (doplňme, že jsme si zjednodušili situaci a vynechali jsme započítávat vlivy nejrůznějších dalších odpočtů z daně z příjmu fyzických osob). Po zaplacení všech těchto daní zbyla zaměstnanci čistá mzda $\check{C}M$, což je číselně $\check{C}M = HM - (0.065 \times HM + 0.045 \times HM) - \text{daň z příjmu FO}$.

Podstatné jsou dvě skutečnosti: za prvé, pro zaměstnance má ekonomický smysl právě a jen výše $\check{C}M$ jeho čisté mzdy, tedy to, co dostane na ruku, tím jakou má mzdu hrubou, či dokonce superhrubou, se může nejvýš chlubit v hospodě, k ničemu jinému mu to není a za druhé, pro zaměstnavatele je podstatná právě a jen částka $1.34 \times HM$, neboť to je částka, kterou jej

stojí zaměstnanec na nákladech a je mu srdečně jedno, zvlášť není-li sociálně založen, jak vysoká je čistá mzda zaměstnance a ještě více mu je jedno, zda za zaměstnance zaplatil účetně $0.25 \times HM$ v platbách za sociální pojištění a $0.065 \times HM$ bylo účetně přiřknuto k platbě zaměstnanci, neboť do nákladů na zaměstnance mu jde součet těchto částek $0.315 \times HM$ a právě jen tento součet je pro zaměstnavatele podstatný a je mu srdečně jedno, zda zákon praví, že se těch 31.5% dělí na 6.5% a 25%, neb totéž by zaplatil i při jakémkoliv jiném rozdělení, za předpokladu, že součet by byl stále 31.5%; pozoruhodné je, že tato dělba platby sociálního pojištění na dvě části je zcela lhostejná i zaměstnanci, neboť do jeho sociálního portfolio (důchody, nemocenská a příspěvek na aktivní politiku zaměstnanosti) se mu započte tento součet, a pokud jde přímo o jeho kapsu, tak stejně nic z toho momentálně neuvidí - obdobně je to i u zdravotního pojištění.

To, co jsme právě zjistili, pro mnohé asi překvapivě, lze formulovat takto: jakkoliv je to účetně jinak, přímé daně, tedy daně z práce a daň z příjmu právnických osob, platí výhradně firmy. Změnila-li by se tedy účetní pravidla tak, že zaměstnavatel by uzavíral se zaměstnancem smlouvu na platební výměr ve výši čisté mzdy a ze zákona by jasně vyplývalo, že všechny ostatní odvody ze mzdy jdou na vrub zaměstnavatele, po věcné stránce by se naprosto nic nezměnilo, jen účetnictví by vypadalo trochu jinak.

Jak již ale víme, firmy se s touto daňovou zlovlí vypořádají tak, že všechny tyto daňové náklady plně započítají do ceny svých produktů, tedy svým zákazníkům, lhostejno, zda jde o meziprodukty nebo produkty finální.

Je do značné míry věcí vkusu, jak nahlížet na daně nepřímé, tedy DPH a spotřební daně. Účetně i psychologicky je to jasné, platí se z čistých příjmů fyzických osob, takže abstinent, nekuřák a cyklista má komparativní výhodu před pijákem, kuřákem a majitelem auta.

Avšak na druhé straně stejně tak platí, že tyto čisté příjmy musí být nastaveny tak, aby jejich nositelé byli schopni nepřímé daně platit. Pokud budou nepřímé daně, především DPH, nastaveny příliš vysoko, povede to v první fázi ke snížení prodejů takto znevýhodněného zboží, ve druhé, bude-li v ekonomice lépe, k nárůstu platů a mezd do podoby, která navýšení DPH vyrovná. Navýšení platů ve veřejné sféře kvůli vyššímu DPH může být uskutečněno jen tak, že se navýší daně sféry podnikání, ta si toto zvýšení, včetně nutnosti navýšit mzdy svých zaměstnanců kvůli zvýšení DPH, zaúčtuje do ceny svých produktů a kromě inflace jsme tam, odkud jsme vyšli.

Stejný dopad má navýšení spotřebních daní, navíc s tím, že po překročení určité hranice vede ke snížení prodeje zboží s vysokou spotřební daní a vesměs navíc i povzbudí černou ekonomiku k dodávkám, které spotřební daň platit nebudou.

U cen produktů, lépe aktivit sféry veřejné je to trochu složitější. V rámci *vBP* se příjmy veřejných rozpočtů plní z vybraných daní a z těchto příjmů se platí výdaje. Pokud by tedy platilo, že výdaje rovná se příjmy, platilo by, jinými slovy, že cena souhrnu všech aktivit veřejné sféry je rovna sumě vybraných daní. Poněvadž v praxi jsou, jak opakovaně připomínáme, výdaje veřejných rozpočtů obvykle vyšší než daňové příjmy a vzniklé deficity se kryjí půjčkami, platí, že v praxi je cena souhrnu všech aktivit veřejné sféry rovna sumě daní vybraných v daném rozpočtovém období, která je navýšena o půjčky ke krytí deficitu.

Toto zjištění je podstatné: cena souhrnu všech aktivit veřejné sféry je dána sumou vybraných daní plus deficity, nikoliv tak, že by tuto cenu určila nějaká obdoba tržního ocenění aktivit ve sféře podnikání - to ovšem platí i o ceně jednotlivých aktivit veřejné sféry, práci učitele, zdravotníka, policisty atd.

Komentář. Jistě, i stanovení cen aktivit veřejné sféry má určité rysy trhu. U jednotlivých profesí vykonávaných ve veřejné sféře existuje určité povědomí o jejich hodnotě, například o výši důchodů, o platech zdravotníků, učitelů, policistů, apod. Pak i zde existují kolektivní tlaky, od voleb až po stávky, ale i tlaky individuální, zejména odchodem do sféry podnikání, změnou profese atd. Platí zde, povýtce teoreticky, že zákonodárce může tento stav věcí okamžitě změnit změnou zákona, kde zvýší daně a přikáže zvýšit platy stanovených profesí - tradiční potíž spočívá v tom, že vyšší daně se v praxi jen zřídka podaří opravdu vybrat.

Budeme-li tedy v dalším hovořit o ceně či směnné hodnotě jednotlivých aktivit veřejné sféry, resp. jejich souhrnu, budeme vycházet z faktického stavu, z toho, co je, nikoliv z toho, co by mělo být: že i přes deficitní financování veřejných rozpočtů je řada jeho položek podfinancovaná, v ČR to platí o průměrné penzi, o zdravotnictví, školství, atd. Přičemž toto podfinancování zůstane, i kdyby se ve výdajích veřejných rozpočtů podařilo zamezit veškerému plýtvání a částky takto ušetřené se použily k financování těchto podfinancovaných položek.

K ceně aktivit sféry veřejné je nutno přičinit jednu velmi zásadní poznámku: naprostá většina aktivit veřejné sféry představuje ty, které jsou pro chod společnosti nejen velmi užitečné, ale často zcela ne-

zbytné a je společensky žádoucí, aby jejich cena tomu odpovídala, nikoliv, aby byla podhodnocena existujícím podfinancováním (jistě, ani ve sféře podnikání zdaleka není vše v pořádku: je-li zde řada aktivit rovněž podfinancována, jiné jsou přelaceny).

II.4. Daně platí ve skutečnosti jen sféra podnikání

Abychom mohli postoupit dál ve výkladu, potřebujeme si nyní všimnout, že daně platí ve skutečnosti výhradně jen subjekty sféry podnikání, subjekty sféry veřejné je sice účetně platí také, ale tyto platby mají ryze virtuální povahu, ekonomický smysl nemají žádný (popříadě naprosto zanedbatelný).

Ilustrujme to na příkladu konkrétního zaměstnance veřejné sféry ČR! Aby vše mohlo účetně proběhnout tak, jak jsme zvyklí, příslušný veřejný rozpočet musel pro převod jeho superhrubého platu k jeho zaměstnavateli, konkrétní veřejné instituci, nejprve potřebnou částku rezervovat v rozpočtu, avšak následně je tomuto zaměstnanci vyplacen jen jeho čistý plat, vše ostatní, tedy příslušné sociální a zdravotní pojištění a záloha na daň z příjmu, se okamžitě do rozpočtů vrací v nezměněné výši zpět.

To ale není vše: stejně tak je zacházeno i s čistým platem našeho veřejného zaměstnance, neboť zpět do rozpočtů se postupně vrací i DPH za každý konkrétní produkt, který si tento zaměstnanec koupil, jakož i spotřební daň z každého piva, cigarety a benzínu.

Komentář. Mezi přímými a nepřímými daněmi je, pokud jde o jejich placení subjekty veřejné sféry, určitý rozdíl, byť „pouze“ praktický. Zatímco vynechání plateb přímých daní u subjektů veřejné sféry by bylo možné uskutečnit okamžitě a v ekonomice by se nic nezměnilo, u spotřebních daní by to bylo v praxi složitější: z osob činných ve sféře podnikání by se rázem stali abstinenti a nekuřáci, z osob ze sféry veřejné alkoholicí a extrémně silní kuřáci, firemní auta by měla rázem nulovou spotřebu pohonných hmot, zatímco spotřeba aut veřejné sféry by se rázem dramaticky zvýšila.

Jiná situace je ovšem u subjektů sféry podnikání, zde se daně platí zcela nevirtuálně.

Shrneme-li: pokud bychom daňové zákony změnili tak, že daně budou platit jen subjekty sféry podnikání, zatímco subjekty sféry veřejné by byly od placení daní osvobozeny, v ekonomice by se věcně nezměnilo vůbec nic, jen ve srovnání s existující praxí by došlo k výraznému nominálnímu snížení jak příjmů, tak i vydání veřejných rozpočtů (u nepřímých daní viz komentář).

Pro potřeby dalších úvah bude zapotřebí postupovat tak, že předpokládáme, že daňové zákony takto změněny byly a virtuální balast placení/neplacení daní veřejnou sférou již neexistuje.

II.5. vBP s daněmi jen ze sféry podnikání

Tím, že je nyní *Ekonomika von Bismarckova paradigmatu* zbavena placení daní/nedání subjekty sféry veřejné, došlo k výraznému očistění vztahů mezi oběma sférami a především k dalšímu vyjasnění pevných vztahů při realizaci *Směny*.

Souhrnná částka daní vybraných ve veřejném zájmu ve sféře podnikání (plus půjčky z deficitů) se stává příjmem veřejných rozpočtů, zdůrazněme příjmem skutečným, zbaveným balastu „daní“ virtuálně vybraných ve sféře veřejné.

Dále pak již *Směna* probíhá naprosto stejně jak jsme popsali dříve. Z daní vybraných nyní již jen ve sféře podnikání se stanou příjmy veřejných rozpočtů, tyto příjmy se převedou na výdaje – předpokládejme opět pro jednoduchost, že to bude na účty jednotlivých subjektů veřejné sféry. Tímto aktem se na jedné straně docílí, že produkty těmito subjekty vytvořené dostane společnost k dispozici, na straně druhé začnou subjekty veřejné sféry nakupovat patřičné finální produkty sféry podnikání.

Porovnáme-li nyní stav účtů po ukončení rozpočtového období s tím, co zde bylo na jeho začátku, pak stav jednotlivých účtů subjektů veřejné sféry zůstane v podstatě nezměněn, přibudou jen úspory, neboť většina peněz, které byly na takový účet nově vloženy na začátku rozpočtového období, byla utracena za nákupy produktů sféry podnikání.

Pokud jde o účty firem, pak nejprve připomeňme nesmírně významnou, doslova superdůležitou okolnost: každý z finálních produktů sféry podnikání byl v této **Směně** prodán za cenu, která byla součtem zisku a všech nákladů vydaných při jeho tvorbě, a to včetně platby veškerých daní.

Doplňme, že za úplně stejnou cenu byly prodány i ty finální produkty sféry podnikání, které zakoupily subjekty téže sféry a stejně tak, se zohledněním všech nákladů, byly prodány i všechny meziprodukty.

V souhrnu celé sféry podnikání zjišťujeme nesmírně podstatný a zřejmě i nesmírně překvapivý závěr: na konci daného rozpočtového období má každá firma sféry podnikání na svém účtě přesně to, co ve svých nákladech vynaložila na tvorbu produktů, které v tomto rozpočtovém období prodala, navíc i příslušný zisk.

Konkrétně je superdůležité, že každé firmě se v těchto zpětně získaných nákladech vrátily zpět všechny daně zaplacené ve vztahu k prodaným produktům!

Co se tedy stalo? Daně vybrané sférou podnikání de facto vytvořily jen jakýsi „obláček“ peněz, lépe „obláček daní“, který se plně a bezezbytku vrátil zpět firmám, které jej vytvořily – předtím ovšem, tak jaks mimochodem, zajistil realizaci Směny!

Proběhlo to tak, že si tento „obláček daní“ nějakou chvíli pohrál s rolí tvůrce rozpočtových příjmů a poté, po přesídlení na stranu rozpočtových výdajů, zajistil na jedné straně to, že souhrnná produkce veřejné sféry byla dána společnosti k dispozici, na straně druhé svými penězi umožnil subjektům sféry veřejné nákup produktů sféry podnikání, čímž zajistil naplnění jejich potřeb. Jakmile bylo nakoupeno, na účtech subjektů sféry veřejné přibýly úspory, zatímco na účty firem se vrátily zpět veškeré náklady spojené s tvorbou prodaných produktů a k tomu přibyl zisk.

„Obláček daní“ tak splnil jeden jediný účel, a sice zprostředkování **Směny**! Nic víc, ale nic míň, objevil se, aby pak bezezbytku zmizel přesně tam, odkud se vynořil.

Tento dramatický, a možná i velmi překvapivý popis dění ovšem plně odpovídá tomu, co jest samou podstatou peněz, jednoho z nejgeniálnějších výtvorů lidstva: jak jsme již připomněli, kromě své funkce univerzálního měřítka (směnných) hodnot jsou ve své druhé funkci univerzálním prostředníkem, chceme-li médiem, směny – a právě tato druhá funkce peněz se v celé své kráse ukázala v roli „obláčku daní“, který vznikl, aby umožnil a zprostředkoval **Směnu**, „obláčku daní“, který poté, co se tohoto úkolu s plnou slávou zhostil, se tiše a bezezbytku vrátil tam, odkud přišel. S tím, že **Ekonomika** růstu umožnila, že cosi zbylo navíc, úspory na účtech subjektů sféry veřejné (a fyzických osob sféry podnikání) a zisky na účtech firem.

Tato analýza ve svém nesmírně překvapivém výsledku ukázala, že daně, ten démon, který je nám dle Benjamina Franklina souzen stejně jako smrt, jsou ve vztahu ke Směně ve skutečnosti jen skromným pomocníkem, jehož hlavní úlohou je být médiem Směny: povstat zde jako „obláček daní“ a pak zapadnout zpět na stejné účty, z nichž daně vzešly.

Projděme si právě provedenou analýzu ještě jednou!

Nejprve znovu připomeňme: finální produkt sféry podnikání je vrcholem pyramidy na jehož základně jsou primární vstupy, například suroviny, a poté vše postupuje zdola nahoru, obecně přes složité pyramidální stupně meziproduktů až k onomu finálnímu produktu; v této struktuře je tak i kterýkoliv meziprodukt sám špičí pyramidy svého vzniku.

Ve vztahu k výběru daní je určující, že daňové zatížení kteréhokoliv meziprojektu a nakonec i produktu finálního je spjato s pyramidou jeho vzniku, a sice tak, že se nabaluje zdola nahoru, a to paralelně se vznikem každého produktu. Děje se to obdobnou formou, jakou vyžadují obchodní řetězce od svých dodavatelů ono pověstné regálovné: u každého meziprojektu je zaplacení těch daní, které vznikly v souvislosti s produkcí tohoto meziprojektu, tedy například daní z práce těch pracovníků, kteří se na této produkci podíleli, podmínkou jeho prodeje výrobcí, který je v pyramidě o stupeň výš – tento **Akt výběru „daňového regálovného“** je zákonnou podmínkou toho, aby odkup meziprojektu mohl producent na vyšším stupni pyramidy uskutečnit.

Na špičce pyramidy je tak u finálního produktu a jeho ceny zvlášť zabaleno jeho **finální „daňové regálovné“**, shromážděné zdola nahoru příslušnými **Akty výběru**, nyní už v plné kráse, včetně DPH a případných spotřebních daní.

Směnu v Ekonomice s daněmi jen ze sféry podnikání lze s touto novou terminologií popsat nyní velmi jednoduše: **součtem všech „daňových regálovných“ všech finálních produktů sféry podnikání vznikne onen „obláček daní“, který se, po doplnění o nezbytné půjčky ke krytí deficitů, Aktem vložení stane příjmem veřejných rozpočtů.**

Dokončíme-li tento výklad ve stejně poetickém duchu, pak **„obláček daní“** se poté, již jako obvykle, přesune do výdajů veřejných rozpočtů, kde pak již vše probíhá přesně tak, jak jsme už opakovaně a důkladně popsali: peníze z **„obláčku daní“** se dostanou k jednotlivým subjektům veřejné sféry, ty je, až na případné úspory, utratí za nákup finálních produktů sféry podnikání, čímž se **„obláček daní“** vrátí zpět, odkud přišel a rozplyne se v příslušných účtech sféry podnikání, včetně toho, že všechny firmy dostaly své **„daňové regálovné“** v plné výši zpět, na rozdíl od vztahu dodavatel – obchodní řetězec, kterým jsme se, naštěstí tedy jen terminologicky, inspirovali.

Závěrečnou analýzou zjišťujeme, že v takto řešené **Směně** byly **dva Rozhodující momenty**. Tím prvním bylo vytvoření částky „daňového obláčku“ postupným nabalováním „daňových regálovných“ při tvorbě produktů sféry podnikání, tím druhým Akt vložení, jímž se „obláček daní“, navýšený o půjčky, stal příjmem veřejných rozpočtů.

Jakmile toto bylo učiněno, vše ostatní již probíhalo, lze říci, **mechanicky**: tato částka se přesunula na stranu výdajů, rozdrobila se do jednotlivých účtů subjektů veřejné sféry, které ji – až na úspory – převedly na účty těch subjektů sféry podnikání, jejichž (finální) produkty byly nakoupeny; na těchto účtech přidaly zisk a zaplatily veškeré výdaje spojené s tvorbou prodaných produktů.

Je přitom opět superpodstatné, že tato částka zrealizuje **Směnu** a zmizí naprosto stejně jako **„obláček daní“**: na účtech subjektů veřejné sféry po ní opět zůstanou jen úspory, na účty firem sféry podnikání se vrátí vynaložené náklady a přibude zisk.

Výzva hledat jiné možnosti realizace Směny prostřednictvím peněz se tak stává výzvou k nalezení jiných řešení tohoto Rozhodujícího momentu. Speciálně tak vzniká výzva k nalezení možnosti realizace **Směny v Ekonomice**, v níž zůstanou veřejné rozpočty, ale daně budou zrušeny, tedy v ekonomice, kterou jsme ohlásili na začátku tohoto textu, v ekonomice **paradigmatu třetího milénia**.

Poznámka. Existuje i kladná odpověď na otázku, zda **Směnu** lze zorganizovat nejen bez daní, ale i bez zprostředkující role peněz: řešení jsme popsali v našem textu z 31.1.2009 (viz: www.p3m.cz).

III. Ekonomika bez daní

III.1. Ekonomika bez daní: ceny produktů

Připomeňme si: cena každého produktu sféry podnikání, včetně produktů finálních, pozůstává ze dvou částí: ryzí tržní ceny, která je tvořena ze dvou složek, kumulovaných čistých nákladů a kumulovaných zisků, druhá část je tvořena kumulovaným zdaněním, neboli daňovým zatížením produktu.

U cen produktů veřejné sféry si povšimněme, že subjekty sféry veřejné nakupují (vždy finální) produkty sféry podnikání, tedy kupují je včetně daňového zatížení. To ale znamená, že každý subjekt sféry veřejné musí mít příjmy nastavené tak, aby při nákupech produktů sféry podnikání mohl zaplatit vedle ryzích tržních cen kupovaných produktů i jejich daňová zatížení – daňové zatížení produktů sféry podnikání se tak přenáší i do směnných hodnot subjektů sféry veřejné, byť ona sama přímo žádné daně neplatí.

Poněvadž příjmy subjektů veřejné sféry vyjadřují jejich směnnou hodnotu v penězích, lze říci, že za situace, kdy daně platí jen sféra podnikání, pozůstává směnná hodnota subjektů veřejné sféry ze dvou částí, z čisté (mohli bychom klidně říkat tržní) ceny tohoto subjektu a přeneseného daňového zatížení.

Pokud odstraníme ve sféře podnikání placení daní, pak cena každého produktu této sféry se stane ryzí cenou tržní, bude tedy ve srovnání s původní cenou nižší o daňové zatížení a patřičně nižší bude i nová cena souhrnného produktu sféry podnikání, která bude snížena o sumu všech daňových zatížení finálních produktů této sféry. A samozřejmě, patřičně bude snížena i cena té části souhrnného produktu sféry podnikání, která se účastní *Směny*.

Na druhé straně, cenou souhrnného produktu sféry veřejné bude cena, která bude oproti té předchozí nižší o sumu všech přenesených daňových zatížení, tedy v peněžním vyjádření přesně ta cena, která nám před chvílí vyšla jako nová cena té části souhrnného produktu sféry podnikání, která se účastní *Směny*. Obdobně se sníží cena, směnná hodnota každé aktivity sféry veřejné, a to o hodnotu sumy všech daňových zatížení těch produktů sféry veřejné, které tento konkrétní subjekt směňuje v rámci *Směny*, což je rovno hodnotě přeneseného daňového zatížení v ceně tohoto subjektu.

Odstraněním daňových zatížení z cen produktů sféry podnikání a souběžným odstraněním přenesených daňových zatížení z cen produktů (aktivit) sféry veřejné jsme dospěli k výraznému snížení cen v obou sférách, a to při plném zachování symetrického výsledku na obou stranách *Směny*: cena souhrnného produktu sféry veřejné v cenách po odstranění přenesených daňových zatížení je rovna ceně té části souhrnného produktu sféry podnikání v cenách s odstraněným daňovým zatížením, která je předmětem *Směny*.

Získáváme tak výsledek, který je nejen pozoruhodný, ale který je i rozhodující pro realizaci ekonomiky bez daní, tedy *P3M*: nové ceny zachovaly symetrii cen na obou stranách *Směny*, takže jediné co zbývá, je nalézt technické řešení *Směny* v těchto nových cenách, tedy za použití veřejných rozpočtů a peněz!

III.2. Ekonomika bez daní

Jak jsme zjistili, i v nových cenách bez daní zůstává zachována symetrie cen na obou stranách *Směny*, takže technický problém realizace *Směny* v těchto nových cenách zní jak vůči nim realizovat ty dva **Rozhodující momenty**, tedy jak docílit, že do příjmů veřejných rozpočtů bude vložena částka ve výši ceny souhrnného produktu sféry veřejné v těchto nových cenách.

Abychom prokázali, že z veřejného zájmu lze tyto **Rozhodující momenty** opravdu v **Ekonomice bez daní** realizovat, zřídíme (z veřejného zájmu!!) umělou monopolní **Banku**, která jediná bude rezer-voárem peněz v rámci dané společnosti (státu), přičemž každý subjekt, jak sféry veřejné, tak i sféry

podnikání, bude mít zřízen v *Bance* účet a bude oprávněn jak k přijímání plateb, které mu budou na jeho účet přicházet, tak i k vydávání příkazů k provedení plateb za své výdaje; obecně bude platit, že na každém účtě bude v daný okamžik určitá částka, vždy ve výši specifické pro daný konkrétní účet (spořiví zaměstnanci s vysokými platy a mzdami tam budou mít obvykle více než jiní, podobně na účtech institucí a firem).

Raději výslovně: v *Bance* se tudíž budou veškeré platby realizovat výhradně bezhotovostně, transfery mezi jednotlivými účty a v *Ekonomice* s touto *Bankou* nebudou existovat ani mince ani bankovky.

Předpokládejme, že jinak už tato *Ekonomika bez daní* a s novými cenami produktů obou sfér a výhradně čistými platy a mzdami v obou sférách funguje stejně jak jsme zvyklí. Struktura a výše výdajů veřejné sféry je stanovena veřejnými rozpočty, vždy pro určité rozpočtové období. Každá veřejná instituce tak má příslušným rozpočtem stanovenou výši výdajů na dané rozpočtové období (obvykle roční), typicky s tím, že většina výdajů, zejména pokud jde o platy zaměstnanců a ostatní běžný provoz, se bude realizovat měsíčně, zbývající čtvrtletně, případně jednou do roka, pro určitost se domluvíme, že tím konkrétním dnem bude vždy první den příslušného měsíce.

Potřebné Rozhodující momenty pak budou technicky provedeny nesmírně jednoduše: v prvním z nich Banka vytvoří „bezdaňový obláček“ ve výši odpovídající příjmům veřejných rozpočtů pro dané rozpočtové období, a ve druhém Aktem vložení naplní tímto „bezdaňovým obláčkem“ příjmy veřejných rozpočtů, což pak dále znamená, že 1. den příslušného měsíce Banka připiše na účet každé z veřejných institucí ve veřejném zájmu částku, která je stanovena příslušným veřejným rozpočtem.

Na účet veřejné instituce rozpočtově figurující pod státním rozpočtem se tak každý měsíc hned v jeho prvním dni připiše částka potřebná na platy jejích zaměstnanců a na běžné provozní výdaje tohoto měsíce, ostatní částky se navíc budou připisovat čtvrtletně, či ročně (u institucí fungujících pod krajským či obecním rozpočtem to proběhne stejně, ale podle příslušného rozpočtu). Daná instituce pak ihned, téhož dne, přesune peníze, které obdržela na platy svých zaměstnanců na jejich osobní účty v *Bance*. Tito zaměstnanci pak z obdrženého platu budou v průběhu daného měsíce průběžně hradit výdaje své a jejich rodiny a podobně, podle stanoveného kalendáře, začne i daná instituce hradit i své ostatní provozní, případně investiční výdaje.

Pokud jde o firmy a zaměstnance sféry podnikání, tak ty se budou chovat naprosto stejně jako dosud ve *vBP*, tedy způsobem ryze tržním, což bude odpovídajícím způsobem reflektováno pohyby na jejich účtech v *Bance*. Firma bude nakupovat potřebné komponenty a hradit ostatní provozní výdaje úplně stejně jako to dělala ve *vBP*, ovšem nyní již jen za ryze tržní ceny zbavené daňových zatížení, a úplně stejně jako ve *vBP* bude vyplácet mzdy svým zaměstnancům, nyní ovšem jen v jejich čisté podobě, bez jakýchkoliv odvodů daní z práce.

Budeme-li analyzovat pohyby na účtech v průběhu (řekněme) běžného měsíce, pak to bude probíhat zcela analogicky tomu, jak to chodilo ve *vBP*: průměrný zaměstnanec (ať již sféry veřejné nebo podnikání) svůj plat či mzdu téměř spotřebuje na jídlo, bydlení a další provozní a podobné potřeby běžného měsíce, takže typicky mu na konci tohoto měsíce na jeho účtě přibudou jen nějaké úspory, typická instituce veřejné sféry neuspokojí nic, neboť své příjmy vydala na platy zaměstnanců, na ostatní běžné provozní výdaje, případně dle stanovených pravidel na větší provozní, případně investiční výdaje. Co se týče firem, tak ty získají prodejem svých produktů zpět veškeré náklady, které předtím vynaložily na jejich tvorbu a navíc jim zůstane příslušný zisk: toto konstatování bude platit jak pro finalisty, tak i pro ty, kteří tvoří meziprodukty, přičemž finalistům bude zcela jedno, zda svůj (finální) produkt prodali subjektu sféry veřejné či sféry podnikání.

Protože peněžní „majetek“ *Banky* je vždy v daný okamžik součtem toho, co je na jednotlivých účtech, zjišťujeme, že při srovnání toho, co zde bylo na konci předchozího a nyní je na konci daného měsíce, jedinou změnou je, že *Ekonomika* vzrostla, a to tím, že na účtech zaměstnanců přibyly úspory, na účtech firem zisky, což je zcela normální, běžnou věcí ekonomiky růstu.

Vrátíme-li se k oněm **Rozhodujícím momentům**, pak pro účely zcela přesného popisu bude asi nejvhodnější vrátit se opět k poesii *Aktů výběru*, nyní s „*bezdaňovým regálovým*“, a *Aktu vložení*.

Nejprve předešleme, že to, co bude následovat, je zcela umělá konstrukce, jejímž jediným smyslem je prokázat, že v *Ekonomice bez daní* nevznikají vytvořením „*bezdaňového obláčku*“ žádné peníze navíc, a to ještě jinak a ještě podrobněji, než jsme učinili výše. Jak se totiž ukázalo, v ekonomické kultuře, která placení daní vidí jako axiom, bez něhož prostě život existovat nemůže, tedy stejně jako Benjamin Franklin, dělá četným čtenářům velké potíže akceptovat, že *Aktem vložení* „*bezdaňového obláčku*“ do příjmů veřejných rozpočtů došlo právě a jen k tomu, že příslušná částka byla vybuzena čistě jen proto, aby čistě v roli média směny posloužila k tomu a už k ničemu jinému, že realizována bude *Směna* souhrnného produktu sféry veřejné za část souhrnného produktu sféry podnikání.

Zavedeme tedy čistě umělou konstrukci „*bezdaňového regálového*“, které navíc bude vznikat jen při tvorbě těch finálních produktů, které budou prodány subjektům sféry veřejné – zde jde o další zcela umělý předpoklad, neboť něco podobného vyžaduje, že konstrukce musí počítat s jasnoživitostí, která v realitě není, neb v realitě nebude výrobce finálního produktu rozlišovat zda prodává do sféry veřejné nebo podnikání a vesměs by to ani rozlišit nedokázal.

„*Bezdaňové regálovné*“ bude nyní výrazně krutější než to daňové, aspoň na první pohled a bude se nyní vybírat pouze z tvorby těch finálních produktů, které budou prodány subjektům sféry veřejné: po cestě zdola nahoru pyramidou tvorby produktu přidává každá firma k „*bezdaňovému regálovnému*“ již dříve nabalenému, tedy k ceně komponent, sobě příslušným *Aktem výběru* cenu za své vlastní provozní náklady, což znamená, že na každém stupni, u každého meziprojektu, a nakonec pak u finálního produktu, je výše nabaleného „*bezdaňového regálovného*“ rovna součtu čistých nákladů, tak jak vznikaly při tvorbě uvažovaného produktu – zdůrazněme, že v tomto „*bezdaňovém regálovném*“ nejsou započteny nejen daně, což nepřekvapí, neb jsme v *Ekonomice bez daní*, ale není tam ani kumulován zisk.

Krutost tohoto „*bezdaňového regálovného*“ je ovšem poměrně významným způsobem snížena tím, že každý producent vyššího stupně se při převzetí příslušného meziprojektu a doprovodného krutého „*bezdaňového regálovného*“ v onom *Aktu výběru* zaručí, že ihned poté, co bude prodán příslušný finální produkt finálnímu kupci, vrátí nejen příslušné „*bezdaňové regálovné*“ v plné výši zpět, ale přidá i veškerý zisk, a to ve výši, který by byl jinak kumulován v ceně meziprojektu (byl by tak součtem zisku výrobce meziprojektu a kumulovaných zisků komponent výroby tohoto meziprojektu).

„*Bezdaňová regálovná*“ všech finálních produktů sféry podnikání *Banka* sečte, přičte k nim součet všech příslibů vyrovnání kumulovaných zisků a k tomuto součtu (neb je jasnožřivá) přičte nakonec ještě součet všech úspor, které přibudou v rámci daného rozpočtového období na účtech subjektů sféry veřejné: výsledkem bude částka, která se stane „*bezdaňovým obláčkem*“, tedy částka která realizuje první z potřebných *Rozhodujících momentů*. Tím druhým pak bude naplnění příjmů/výdajů veřejných rozpočtů „*bezdaňovým obláčkem*“ příslušným *Aktem vložení*.

Komentář. Zdůrazněme raději výslovně: částka „*bezdaňového obláčku*“ je vyšší než částka vzniklá sečtením všech „*bezdaňových regálovných*“, a je vyšší přesně o částku, která je rovna součtu kumulovaných úspor všech subjektů sféry veřejné a osob působících ve sféře podnikání a kumulovaných zisků všech firem sféry podnikání, přesněji úspora zisků daného rozpočtového období. Ale tento fakt je přesnou reflexí *Ekonomiky růstu*, tak jak se s ní i ve *vBP* setkáváme dnes a denně, ničím jiným!

Další už bude probíhat naprosto standardním způsobem: „*bezdaňový obláček*“ bude přesunut na stranu výdajů, což dále značí, že *Banka* připsí na účet každé z institucí veřejné sféry částku dle příslušného rozpočtového určení, tyto subjekty nakoupí finální produkty sféry podnikání v ceně, která je součtem finálního „*bezdaňového regálovného*“ a finálně kumulovaného zisku, čímž je vůči každému z finalistů splněn závazek plné úhrady jak finálního „*bezdaňového regálovného*“, tak i finálně kumulovaného zisku. Další krok je již v režii těchto finalistů: každý z nich zaplatí své všechny provozní výdaje, včetně mezd, ponechá si svůj zisk a vrátí firmám, které mu dodaly komponenty jak

příslušné „bezdaňové regálovné“, tak i kumulovaný zisk, příslušný k těmto komponentám – a tak bude postupováno i dále, nyní shora dolů.

Po dokončení všech těchto již standardních kroků bude po skončení daného rozpočtového období na účtech subjektů veřejné sféry v průměru totéž, co tam bylo na začátku tohoto rozpočtového období plus příslušná úspora, totéž bude i na účtech osob působících ve sféře podnikání, a nakonec, na účtech firem bude rovněž to, co tam bylo na začátku daného rozpočtového období plus zisk za úspěšně prodané produkty (a je lhostejno, zda byly prodány subjektům sféry veřejné či sféry podnikání).

Jednoduchost a elegance, s nimiž jsme se zbavili daňového démona Benjamina Franklina, jsou pravděpodobně šokující, nicméně jsou obě postaveny na těch fundamentálních vlastnostech Ekonomiky a peněz, které jsme již dříve (a vždy důrazně) připomínali: Ekonomika je dělbou práce a směn, včetně Směny mezi oběma sférami, peníze jsou jednak univerzálním měřítkem hodnot, zde směnných hodnot či lépe nových cen bez daňového zatížení, jednak univerzálním médiem směny, zde realizované „bezdaňovým obláčkem“ vypuštěným v okamžiku, kdy Banka Aktem vložení připsala na účty veřejných institucí částky jim rozpočtově určené.

Povšimněme si a velmi a co nejhlasitěji zdůrazněme: veřejné rozpočty v Ekonomice s Bankou jsou ze samé své podstaty, chceme-li z definice, vyrovnané; „bezdaňový obláček“ je současně souhrnným příjmem i souhrnným výdajem veřejných rozpočtů!

Poněvadž jde o skutečnosti jednak zásadně nové, jednak zásadního významu, přidáme ještě Komentář s podrobnějším popisem *Rozhodujícího momentu* a *Směny* v *Ekonomice bez daní*.

Komentář. Důkaz provedeme tak, že analýzou pohybů na účtech v *Bance* prokážeme, že v průběhu rozpočtových období se výše částek na účtech subjektů sféry veřejné naroste právě a jen o úspory, obdobně u účtů zaměstnanců sféry podnikání, na účtech firem přibude zisk. Předpokládáme, že jsme už v té fázi, kdy oba *Rozhodující momenty* již byly uskutečněny.

Začneme libovolným zaměstnaneckým účtem sféry veřejné. Je-li zde před připsáním měsíčního platu částka x Kč, pak na počátku 1. dne měsíce je připsána částka y Kč, ve výši platu tohoto zaměstnance; celkem je zde v tuto chvíli $x+y$ Kč. Zaměstnanec poté začne nakupovat, na jedné straně průběžně běžné životní potřeby, jídlo a podobně, na straně druhé uhradí povinné měsíční platby, například nájem bytu, energie a podobné platby, na straně třetí učiní výdaje investiční povahy. Pokud jde o výdaje prvních dvou typů, tak to typicky bude vypadat tak, že ty ve svém součtu ani nevyčerpají celou částku platu, tedy y Kč, takže po zaplacení těchto běžných výdajů mu na účtě před 1. dnem následujícího měsíce zbude částka x navýšená o úsporu daného měsíce – tyto úspory, případně kumulované za dobu několika měsíců budou použity k nákupům investiční povahy a jejich výše, jakož i průběh tvorby úspor a jejich použití k nákupům, bude odvislá především od výše platu a jistěže, od individuálních zvyklostí zaměstnance; v dlouhodobé časové řadě to bude nejčastěji tak, že na účtě bude ponechávána jistá částka jako rezerva, ostatní kumulované úspory budou použity k investicím (nábytek, počítač, auto, atd.). Tím nejpodstatnějším zjištěním je tedy to, že na konci běžného měsíce zůstane na účtě $x +$ jistá úspora Kč, v dlouhodobějším výhledu částka rezerv, možná nějak navyšovaných, což ale znamená, že částka y Kč připisovaná měsíčně se v zásadě celá stěhuje pravidelně na příslušné účty těch subjektů sféry podnikání, jejichž finální produkty uvažovaný zaměstnanec kupuje.

Obdobný průběh bude mít i práce s účtem institucí veřejné sféry, přesněji s platbami jejich ostatních provozních výdajů, jakož i výdajů investiční povahy. Jediný rozdíl bude v tom, že tyto výdaje typicky nebudou zcela pravidelné, což ovšem bude reflektováno typicky ne zcela pravidelným připisováním příslušných prostředků na tyto účty. Podstatné ovšem bude opět to, že v zásadě všechny peníze připsané v rámci příslušného rozpočtového období budou použity k nákupům ve sféře podnikání, což jinými slovy značí, že peníze připisované v *Bance* na účet této instituce se přesouvají v zásadě beze zbytku na účty příslušných subjektů sféry podnikání.

Nyní podrobme obdobné analýze účet firmy, pro určitost firmy produkující finální produkty. Učíme tak v okamžiku, kdy na účtě je částka X . Z této částky musí firma pravidelně platit mzdy svých zaměstnanců, pro jednoduchost necht' je to také 1. dne běžného měsíce a pro jednoduchost ůvah řekněme, že téhož dne firma platí i nákup komponent, jakož i všechny ostatní provozní výdaje, tedy energie, pronájem prostor, telekomunikace atd.. Předpokládáme dále, že firma takto funguje vcelku pravidelně, což znamená, že k 1. dni běžného měsíce souhrnně zaplatí Y Kč, což znamená, že k tomuto dni má na účtě $(X - Y)$ Kč. Předpokládejme pro zjednodušení, že firma i své produkty produkuje v pravidelných měsíčních dávkách, přičemž vždy v průběhu běžného měsíce stejnou dávku produktů i prodá, a to za částku, která je součtem vynaložených nákladů Y Kč plus zisk ve výši Z Kč. Celkem tedy na účtě firmy bude těsně před 1. dnem následujícího měsíce částka $(X - Y + (Y + Z))$ Kč, tedy $(X + Z)$ Kč, tedy původní částka X Kč navýšená o zisk Z Kč běžného měsíce.

Přičiňme konstatování, že uvažovaný finální producent prodává své finální produkty svým zákazníkům, a jakkoliv on sám nerozlišuje, zda konkrétní finální produkt koupí subjekt sféry veřejné či sféry podnikání, obecně to bude tak, že z toho co

prodá v ceně $Y + Z$ bude část v ceně $Y_v + Z_v$ prodána subjektům sféry veřejné, část v ceně $Y_p + Z_p$ subjektům sféry podnikání (bude platit: $Y + Z = Y_v + Z_v + Y_p + Z_p$).

Doplňme ještě pro úplnost, že zaměstnanci sféry podnikání budou se svými účty pracovat naprosto stejně jako zaměstnanci sféry veřejné a dále doplňme, že podobně jako firma produkující finální produkty si bude počínat i každá firma produkující meziprodukty: napřed ze svého účtu zaplatí všechny provozní a investiční výdaje, což pak prodejem svých (mezi)produktů získá zpět, včetně příslušného zisku.

Je nyní evidentní, že když rozšíříme provedenou analýzu na celou *Ekonomiku*, tak veškeré peníze připsané k 1.dni běžného měsíce subjektům sféry veřejné přejdou, až na případné úspory, v průběhu *Směny* na účty producentů finálních produktů sféry podnikání, kde jim zaplatí veškeré náklady, které příslušné firmy měly s produkcí těch svých finálních produktů, které byly prodány subjektům sféry veřejné a přidají i příslušný podíl zisku. Poněvadž podobně to proběhne i u ostatních finálních produktů, tedy těch, které odkoupily již jiné subjekty sféry podnikání, dopadne to vždy tak, že na účt každého finálního výrobce bude stejná částka jako na počátku analyzovaného období, navýšená o příslušný zisk.

Stejně ovšem to bude dopadat i s účty firem, které produkují meziprodukty.

Suma sumárum, peníze, které byly připsaný na účty subjektů veřejné sféry v *Bance* splnily svou roli média směny a realizací *Směny* zmizely stejně jako se předtím připisáními na účty objevily. Zůstaly po nich je případné úspory na účtech *Banky* patřícím subjektům sféry veřejné a případné zisky na účtech subjektů sféry podnikání.

V makro pohledu celé *Ekonomiky* to bylo tak, že proběhla *Směna* realizovaná médii směny, penězi, které byly ve výši R_v odpovídající rozpočtovým příjmům/výdajům příslušného rozpočtového období připsaný na *Bankovní účty* subjektů sféry veřejné; výše takto celkově připsané částky je ovšem přesně rovna ceně souhrnného produktu sféry veřejné vytvořeného v uvažovaném rozpočtovém období a zároveň je přesně rovna ceně (vždy kumulované čisté náklady + kumulované zisky) souhrnného produktu sféry podnikání, který byl směněn v rámci *Směny* a tedy je i přesně rovna sumě, o kterou se snížily účty všech těch finálních producentů sféry podnikání, od nichž nakupovaly subjekty sféry veřejné (tedy součet všech Y_v přes všechny tyto finální producenty) plus příslušné kumulované zisky.

Ve spojitost s vypuštěním „*bezdaňového obláčku*“ si povšimněme ještě i další skutečnosti, kterou rovněž pro její superdůležitost velmi zdůrazněme: „*bezdaňový obláček*“ byl souhrnným příjmem a zároveň i souhrnným výdajem veřejných rozpočtů, čímž, jak již víme, z definice zajistil, že veřejné rozpočty jsou vyrovnané, ale on udělal ještě cosi podstatného navíc, **on svou výši tyto rozpočty vytvořil!**

Podtrháme, že už dnes, ve *vBP*, existuje naprostá rozpočtová suverenita tvůrce veřejných rozpočtů: ten totiž zcela suverénně zákonem stanoví jejich strukturu, jakož i výši příjmů a výdajů jednotlivých kapitol. Činí tak ovšem, či spíše měl by tak činit, na základě analýzy, z níž mu vyjde na jedné straně očekávaná výše výběru daní, na straně druhé očekávaná výše výdajů; jelikož v zemích našeho civilizačního okruhu se ustálilo, že očekávané výdaje jsou vyšší než očekávané příjmy z výběru daní, zákonodárce doplní příjmy z výběru daní nasazením dalších opatření: nejoblíbenějším způsobem se stala privatizace, tedy prodej veřejného majetku vytvořeného předchozími generacemi, a když to nestačí, případně už není co prodávat, sahá se k půjčkám. Výsledkem jsou rozpočty, které na straně příjmů i výdajů mají stejná čísla, neboť očekávaný deficit z rozdílu mezi očekávanými daňovými příjmy a rozpočtově stanovenými výdaji je pokryt příjmy z privatizace a půjček.

Pak do hry vstoupí život, který v průběhu rozpočtového období prověří, jak dobře byly příjmy a výdaje rozpočtovým suverénem nastaveny. Bývaly doby, kdy se rozpočtový suverén příliš nemýlil, což znamená, že skutečné příjmy ani skutečné výdaje se příliš nelišily od těch očekávaných. Nyní je však častější, že rozdíly mezi očekávanými a skutečnými jsou enormní, navíc vždy tak, že skutečný výběr daní zdaleka nesplnil očekávání, což byl zejména loni, v roce 2009, případ veřejných rozpočtů mnoha zemí, včetně České republiky.

V *Ekonomice bez daní* a s *Bankou* se ovšem nic takového jako deficit stát nemůže, neboť **Rozpočtová suverenita** dostala zcela novou podobu: to, co zákonodárce svým rozhodnutím stanoví jako výši příjmů/výdajů veřejných rozpočtů, to tam v takto stanovené výši v okamžicích *Rozhodujících momentů* opravdu a zcela přesně přijde!

V této nové *Rozpočtové suverenitě* je tudíž zákonodárce vázán jen potřebami veřejné sféry, na druhé straně věcnými schopnostmi sféry podnikání těmito potřebám veřejné sféry vyhovět.

Nový obsah tudíž dostávají i analytické kroky, které předcházejí tvorbu veřejných rozpočtů: musí v nich být jednak skutečně důkladně analyzováno, co sféra veřejná opravdu a důvodně potřebuje, na straně druhé stejně důkladná musí být i analýza, co je věcně schopna učinit sféra podnikání.

Pokud se tyto analýzy učiní chybně, nebude to v *Ekonomice* správně fungovat, naprosto stejně jako špatná rozhodnutí nefungují ani dnes, v časech *vBP*.

Pokud se například stanoví, že ve třídách na základních školách může být nejvýše, řekněme 12 žáků, problémem asi bude, že prostě nebude dost učeben ani učitelů, nikoliv, že by to „bezdaňový obláček“ nedokázal zaplatit. A obdobně: *Rozpočtová suverenita* zákonodárce může suverénně rozhodnout o velkém zvýšení platů a důchodů ve veřejné sféře - a „bezdaňový obláček“ to nejspíše klidně zaplatí - pokud však toto navýšení subjekty sféry veřejné čistě jen uspoří, nestane se v *Ekonomice* nic jiného, než budou patřičně navýšeny *Účty*, pokud se ale subjekty sféry veřejné rozhodnou, že veškeré toto navýšení utratí, ale jen za určité produkty, přičemž sféra podnikání tyto produkty nebude schopna dodat, dojde k inflaci.

III.3. Registrační a depozitní banka (RDB)

Striktně vzato, paradigma třetího milénia s *Ekonomikou* bez daní bychom mohli plně opřít o monopolní *Banku* v té podobě, jak bylo popsáno výše. Byla by to však nejen nepříjemná odchylka od toho, na co jsme zvyklí, ale *Ekonomice* by to i ubíralo na pružnosti. Proto navrhneme schéma jiné, které bude spojovat potřeby *P3M* s tím, jak jsme zvyklí s penězi a institucemi k jejich obsluze pracovat dosud. A sice k běžnému systému hotových peněz, běžných cenných papírů a běžných finančních institucí, tedy bank, pojišťoven, atd., navrhujeme přidat novou finanční instituci, a to instituci ve vlastnictví státu a státem provozovanou, pro niž navrhujeme název **Registrační a depozitní banka**, krátce **RDB**.

Podobně jako u předchozí monopolní *Banky* i v *RDB* bude mít povinně svůj účet každá fyzická osoba, každá instituce a každá firma.

Funkce registrační vychází ze skutečnosti, že i v *P3M* se výše důchodů, nemocenské, případně i dalších benefitů, které bude skýtat veřejná sféra, odvodí od příspěvku, který ten či onen jedinec vykonal pro blaho celku, přičemž, obdobně jako dosud, bude míra tohoto příspěvku odvozována od jeho příjmů. A proto, obdobně jako dosud, bude zapotřebí udržovat přehled o příjmech každého jedince. Děje-li se to nyní prostřednictvím daňové evidence a navíc ještě platbami speciálních daní, tedy sociálního a zdravotního pojištění, v *P3M* to bude tak, že každý jedinec bude muset své příjmy nechat projít přes *RDB*, a to buď aspoň ty, od nichž bude chtít pro sebe odvozovat benefity sociální péče, tedy důchody, nemocenskou, podporu v nezaměstnanosti a další podobné podpory a příspěvky (vždy ovšem důvodně!) nebo, rozhodne-li se tak v demokratické společnosti, pak všechny příjmy.

Pro firmy bude platit povinnost realizovat přes *RDB* všechny platby od určité výše, obdobně jako je tomu nyní, kdy cokoliv, co přesahuje částku € 15 000, musí jít přes nějakou banku. Obdobně bude i zde věcí demokratického rozhodnutí, jak vysoká bude částka podléhající registraci převodem přes *RDB*.

Hlavní funkcí *RDB* bude ale **funkce depozitní**: *RDB* bude muset mít ve svých depozitech vždy objem peněz ve výši, která bude dostatečná k realizaci všech těch funkcí, které nyní postupně popíšeme. Tato depozita bude *RDB* získávat směsicí výhod a povinností, chceme-li, metodou cukru a biče, přičemž ten cukr by měl v rozhodování o výši úložek v *RDB*, jakož i o délce těchto depozit, ovlivňovat stále víc – poznamenejme, že obsluha cukru bude činěna v rámci „bezdaňového obláčku“ (viz dále), takže nečiní žádný technický problém.

Navrhujeme tedy, aby vedení účtů v *RDB* bylo zcela zdarma, zcela zdarma by byly veškeré transfery, ať již hotovostní nebo bezhotovostní, jak uvnitř *RDB*, tak i do komerčních bank, pojišťoven i jiných finančních institucí, za předpokladu, že nebudou patřit mezi penalizované. Stejně zdarma bude i platební karta a jakékoliv její použití. Každé depozitum přitom bude výhodně úročeno, s tím, že, aspoň na

počátku zavádění *RDB*, zvláště výhodný úrok bude spojen s tím, že držitel účtu zde došlý vklad ponechá aspoň určitou minimální dobu (například došla mzda bude velmi vysoce úročena první dva dny, velmi výhodně po dobu ještě několika dalších dní), zatímco okamžitý či téměř okamžitý výběr budou penalizovány, nejspíš nějakým poplatkem (pro věčné škarohlídy, kterým se to nebude líbit, doporučme srovnání se současnou běžnou praxí komerčních bank, včetně „skvělé“ výše úročení, minimálního u vkladů a až dvouciferného u půjček, „přátelských“ poplatků za téměř jakýkoliv úkon a v neposlední řadě zcela běžná zpoždění při transferech z jednoho účtu na jiný).

Konkrétní podoba těchto opatření cukru a biče budou samozřejmě až výsledkem demokratického rozhodnutí a budou zřizovány a průběžně měněny s jediným cílem: zabezpečit, že v *RDB* bude vždy dostatek peněz potřebných k realizaci jejích funkcí. Lze očekávat, že zpočátku, kdy *RDB* bude pro všechny velkou a nezvyklou neznámou, bude nutné zavést i opatření penalizační, avšak tím, jak se postupně budou depozita v *RDB* pod vlivem výhod zvětšovat, penalizace zřejmě bude možné opustit úplně.

Nepředpokládáme, že *RDB* bude sama poskytovat půjčky, avšak je velmi pravděpodobné, že bude poskytovat půjčky komerčním bankám s tím, aby je použily na úvěry firmám i domácnostem.

Hlavním důvodem vytvoření *RDB* je ovšem její role při **Rozhodujícím momentu**: zde bude vykonávat přesně ty funkce, které předtím vykonávala ona monopolní *Banka*, ovšem s tím, že nyní opustíme ty umělé předpoklady, které byly formulovány v souvislosti s *Bankou* především proto, aby mohl být co nejvíce zjednodušen výklad její obsluhy *Ekonomiky bez daní*.

To znamená, že ***RDB*** bude striktně postupovat dle přijatých veřejných rozpočtů, včetně harmonogramů jejich plnění, což znamená, že realizaci **Rozhodujícího momentu** bude provádět v průběhu rozpočtového období postupně, vždy tak, že částku ve výši stanovené příslušným veřejným rozpočtem připsá na účet dané veřejné instituce v *RDB* ve chvíli, kdy jí to ukládá příslušný harmonogram plnění (už to obvykle nebude bývat první den v měsíci). Daná instituce pak bude postupovat přesně tak, jak jí ukládají její provozní pravidla, případně i provozní potřeby či podmínky: ve stanovený den připsá na účty svých zaměstnanců v *RDB* částky ve výši jejich platů a průběžně bude takto proplácet i ostatní provozní a investiční výdaje (zde už bude záležet na konkrétní podobě platebních vztahů se subjekty, které budou adresáty těchto provozních či investičních výdajů, zda příslušné platby budou zasílány na účty těchto adresátů v *RDB*, či v jiných, tedy komerčních bankách, případně zda budou propláceny v hotovosti).

Čistě už v režii *RDB* budou na jednotlivé účty v *RDB* připisovány úroky z úložek, případně strháváno penále z předčasných výběrů. *RDB* bude mít přitom potřebné prostředky bez problémů k dispozici, neboť jejich vytváření bude spadat pod úkony činěné v rámci *Rozpočtové suverenity*.

Ostatní průběh *Směny* bude naprosto stejný, jak jsme jej analyzovali kdykoliv dříve, to znamená, že zaměstnanci veřejné sféry začnou nakupovat své potřeby u subjektů sféry podnikání, stejně si budou počínat i fyzické osoby působící ve sféře podnikání a stejně jako kdykoliv dříve budou probíhat i nákupy meziproductů atd., atd.

Poněvadž tyto peněžní operace už obecně nebudou všechny probíhat přes ***RDB***, dohodněme se, že nyní každý subjekt *Ekonomiky bez daní* disponuje souhrnným **Účtem**, který chová vždy v daný okamžik částku ve výši součtu hotovosti, kterou momentálně disponuje a zůstatků na všech účtech, které mu patří, tedy jak v *RDB*, tak i v komerčních bankách (abychom byli zcela přesní a korektní, museli bychom do *Účtu* zahrnout i jakékoliv okamžitě prodejně cenné papíry, atd., tedy vše to, co se učeně nazývá finančním agregátem M1).

Výsledek bude stejný jako při realizaci směn v *Ekonomice bez daní* prostřednictvím *Banky*: na konci každého rozpočtového období budou zůstatky na *Účtech* subjektů sféry veřejné ve srovnání se stavem začátku tohoto období obecně navýšeny o úspory tohoto období, případně sníženy o částky vydané při nákupech větších než činila částka připsaná na účet uvažovaného subjektu v *RDB* v okamžiku **Rozhodujícího momentu**; stejně to bude i na *Účtech* fyzických osob sféry podnikání. Obdobně jako dříve to

bude i na *Účtech* firem, kterým se prodejem jejich produktů vrátí veškeré čisté náklady vynaložené na tvorbu prodaných produktů a obecně přibude i příslušný zisk a – neboť jsme již ve skutečném životě – případně ubude částka ve výši momentální ztráty.

Zkrátka a dobře „*bezdaňový obláček*“, vložený nyní v *Rozhodujícím momentě* na účty veřejných institucí v *RDB*, nyní vykoná svou pouť obecně složitějším způsobem, přes *Účty*, na nichž ovšem bude na konci daného rozpočtového období totéž, co obsahovaly na začátku, s tím, že některé z nich budou navýšeny o úspory, resp. zisky, jiné sníženy o částky vydané při velkých nákupech, resp. o obchodní ztráty. Pokud ale jde samotnou částku „*bezdaňového obláčku*“ tak ta prošla *Směnou* a *Účty* stejně jako předtím *Bankou*, tedy vznikla a zanikla.

Můžeme tedy s uspokojením konstatovat, že vytvořením *RDB* byl získán základní mechanismus technického řešení *Směny* v *Ekonomice bez daní*, přitom tento mechanismus, spolu s *Účty*, je již plně použitelný v reálném životě, neboť veškeré umělé, zjednodušené předpoklady za účelem snadného popisu byly odstraněny.

Zbývá tedy už jen specifikovat veškeré ostatní mechanismy *P3M*, které z tohoto paradigmatu utvoří systém plně připravený k nasazení v reálném životě, jakož i popsat scénář přechodu z *von Bismarckova paradigmatu* na *paradigma třetího milénia*, *P3M*.

III.4. Stručný popis scénáře přechodu na P3M

V *P3M* jsme se fakticky pohybovali od chvíle, kdy jsme vytvořili *Ekonomiku bez daní* a *Banku*, která ji dokázala úspěšně technicky obsloužit: daně přestaly existovat, z cen produktů sféry podnikání zmizelo daňové zatížení, z finančního ohodnocení aktivit sféry veřejné zmizelo přenesené daňové zatížení a „*bezdaňovým obláčkem*“ připsaným v souladu s příkazy plnění veřejných rozpočtů *Aktem vložení* na účty subjektů sféry veřejné v *Bance* jsme realizovali *Směnu*. Těmito postupy a souběžně prováděnými důkazy a analýzami jsme jednoznačně prokázali, že *P3M*, tato *Ekonomika bez daní*, je *Ekonomikou* plně funční a zcela korektní, s bezchybnými směnnými mechanismy.

Chceme-li však docílit, aby *P3M* nebylo jen předmětem teoretických úvah, tedy aby v praxi plně nahradilo paradigma stávající, *von Bismarckovo*, je třeba přidat návrh scénáře přechodu z *vBP* na *P3M*, a především, tento scénář i realizovat.

Než se k tomuto návrhu dostaneme, je třeba vyřešit ještě dvě koncepční záležitosti.

Ta první je čistě praktická: jde o některé daně spotřební, s výraznou regulační funkcí, tedy zejména o daně z alkoholu, tabáku, pohonných hmot a také o poplatky ze psů a další podobné daně, jakož i o cla. Skutečnost je taková, že *P3M* samo o sobě žádné příjmy z daní nepotřebuje, tedy ani příjmy z daní, jejichž funkce je povýťce regulační, ani příjmy z cel. Problém je v tom, že pokud by i tyto daně byly zrušeny, asi by vznikly četné potíže z prodejů a konzumace alkoholu vyrobeného za pár korun z brambor, řepy a podobně a stejné by to bylo i u tabáku a dalších podobných produktů. A ani všechna cla nejde zatím zrušit. Proto navrhuje, aby tento typ daní zůstal zachován, přirozeně, nemusí to být ve stávající výši, a rovněž je třeba, aby zatím zůstal zachován i institut cel.

Navrhujeme tedy, aby rušeny byly daně z práce, z příjmů právnických osob, DPH a pak nejspíš i daně spíše nesmyslné a s nepatrným výnosem, jako je daň darovací, z převodu nemovitostí a podobně, a také, aby byly zrušeny, a to okamžitě, podobné nesmysly jako jsou v ČR poplatky ve zdravotnictví, mýto a dálniční známky.

Tím se dostáváme k té druhé koncepční záležitosti, ke skutečnosti, že v *P3M* budou ceny produktů, a to jak sféry podnikání, tak i sféry veřejné, podstatně nižší než ty existující, neboť daňové zatížení již nebude existovat. Pokud budeme chtít zachovat existující peníze, přesněji existující měny, ať již koruny, eura či další (a určitě chtít budeme), pak kupní síla konkrétní nominální částky, řekněme stokoruny, bude v *P3M* bez dalších úprav podstatně vyšší, než je nyní ve *vBP*. Ponechali-li bychom tedy vše

beze změny, zejména úspory v bankách, peníze pod polštáři a stejné výše platů a mezd a rázem, bez dalšího přešli z *vBP* na *P3M*, spolehlivě bychom vyvolali značnou inflaci, spolu se všemi dalšími důsledky, kterou prudká inflace má. Aby se tak nestalo, je třeba zajistit, že po přechodu na *P3M* zůstane zachována kupní síla těch peněz, které již v ekonomice jsou a také těch, které do ní budou vstupovat.

Jinými slovy, pokud bychom chtěli na *P3M* přejít okamžitě, ze dne na den, museli bychom uskutečnit měnovou reformu, která by přepočítala kupní sílu, řekněme koruny, tak, aby zůstala zachována i při nových cenách produktů bez daňových zatížení. Výsledkem by byl určitý koeficient, menší než jedna, kterým by bylo nutno pronásobit stávající úložky v bankách i pod matracemi, a také stávající mzdy a platy, jakož i veškeré další příjmy, zkrátka bylo by nutné provést měnovou reformu! A nejen to, muselo by být zajištěno, že ceny všech produktů budou v okamžiku provedení měnové reformy cenami poctivě stanovenými tak, že z nich opravdu zmizí všechno (kumulované) daňové zatížení, jinými slovy, muselo by být jisté, že v ekonomice působí výhradně jen samí andělé, kteří spolehlivě veškerá daňová zatížení z cen opravdu odečtou.

Doporučíme-li tedy, aby přechod z *vBP* na *P3M* takto okamžitě přes noc realizován nebyl, je to nejen z důvodů velké nepopularity měnových reforem, ale i proto, že k andělskému snížení cen by zcela jistě nedošlo.

Namísto toho doporučíme řešení jiné, a sice přechod postupný, v průběhu několika let, v ekonomikách států EU, USA, Japonska a dalších podobných navrhuje přechod osmiletý, v ekonomikách Číny, Indie a dalších podobných zemí čtyř- až pětiletý, zkrátka vždy dle konkrétní pozice veřejné sféry v dané ekonomice – tam, kde je podíl veřejné sféry v ekonomice vyšší, bude doba přechodu delší, tam kde je nízký, postačí kratší období.

Konkrétně pak v zemích EU navrhuje, aby existující daňová kvóta byla rušena postupně, první tři roky vždy, řekněme 15% z existující daňové kvóty, zbývajících pět let pak vždy po 11%.

Takto koncipovaný postupný přechod způsobí, že nikdy nedojde (ani teoreticky) k závrtným poklesům cen, takže nebude třeba přijímat ani žádná opatření na snižování kupní síly úspor ani žádná zvláštní opatření na snižování čistých platů, mezd a ostatních průběžných příjmů, snad jen by mělo platit, že v průběhu přechodného období by tyto čisté příjmy neměly být navyšovány, neboť už jen zachování nominální výše čistých příjmů je při snižování cen produktů navýšením kupní síly a je třeba úzkostlivě dbát, aby kupní síla nevzrostla způsobem, který by spustil inflaci.

Je bohužel zcela jinou věcí, jak zajistit, že ceny produktů sféry podnikání se opravdu budou snižovat, v souladu s tím, jak postupně bude odpadat vliv daňových zatížení, neboť je velkou a neznámou otázkou, zda firmy skutečně sníží ceny a to dokonce tak, jak by měly, tedy v rozsahu ušetřených daňových nákladů. Je tedy nejasné, zda vůbec k nějakému snížení dobrovolně či pod tlakem konkurence dojde, a pokud ano, tak k jakému, nebo zda bude nutné přidávat i tlaky administrativně kontrolní, podobné například těm, které byly běžné při přechodu z národních měn na eura.

Považujme nyní věc těchto dvou koncepčních záležitostí za prodiskutovanou, s tím, že v realitě bude nutno se k nadneseným otázkám vrátit a teprve po důkladném rozboru a po dosažení konsensu o konečné podobě návrhů přijmout příslušná řešení. Například bude nutné stanovit konkrétní výši daně z alkoholu a dalších podobných daní regulační povahy, přesný harmonogram rušení daní a rozhodnout i o dalších otázkách, ke kterým se teprve dostáváme.

Nyní k vlastnímu postupu při přechodu na *P3M*.

První a zásadní věcí, kterou bude nutno začít, je zásadní a obsažná veřejná diskuse, odborná i laická, jejímž cílem bude všeobecné poznání a všeobecná shoda, že stávající paradigma je nadále neudržitelné a že stejně neudržitelné jsou návrhy na nejrůznější kosmetické úpravy: jedním z nejdůležitějších výsledků by mělo být poznání, že návrhy na náhradu průběžných penzijních systémů a průběžných systémů zdravotní a jiné sociální péče systémy fondovými představují v podmínkách *Procesu* naprostý ekonomický nesmysl, navíc nesmysl velmi nebezpečný.

Jistě, dobrovolná připojištění, dobrovolný vstup do penzijních a jiných fondů je naprosto jiná věc, zdůrazníme opět, věc ryze soukromá, stejně jako je zcela soukromou věcí, když se jiní na odchod do penze připravují nákupem známek, obrazů či nemovitostí. Zdůrazníme ovšem, že pak již není sebemenší důvod, proč by tyto ryze soukromé aktivity měla veřejná sféra podporovat nějakými garancemi či dokonce přímými dotacemi jak je to běžné dnes.

Rovněž by mělo být naprosto jasné, že snahy prodlužovat agónii *vBP* jsou snahami bez sebemenší naděje na úspěch a navíc snahy nesmírně nákladné: loňský deficit EU ve výši 6.8% HDP by měl být víc než vážným potvrzením, o deficitu USA ve výši více než 10% HDP raději ani nemluvě.

Prostě a stručně: vandr skončil, jdeme domů!

Druhým, souběžně řešeným tématem musí být co nejobsažnější diskuse o *P3M*, a to s cílem docílit poznání a shodu, že jde o systém, který je zcela korektní, bezchybný a především o systém, který splní všechna očekávání s ním spojená: tedy prakticky ihned vyrovnané rozpočty, prakticky ihned ukončení dalšího zadlužování a stejně tak i okamžité zahájení intenzivního splácení dluhů, a nejen to, docílí prakticky okamžitou stabilizaci veřejné sféry, a to stabilizaci s potenciálem růstu, především pokud jde o nápravu existujícího podfinancování důchodů a dalších položek veřejných rozpočtů, dále pak obdobné poznání a shoda ohledně přínosů pro sféru podnikání.

Opakovaně navrhuje, aby tato veřejná diskuse proběhla nejen co neintenzivněji, ale také co nejrychleji: stále jsme přesvědčení, že stačit by měly dva až tři měsíce. Pokračující agónie *vBP* je záležitost nesmírně nákladná, v loňském roce stála EU každý týden přes € 15 miliard, ve skromnějších podmínkách České republiky 6 miliard Kč, a to jen v deficitech veřejných rozpočtů, ztráty ve sféře podnikání byly zřejmě ještě vyšší. Je třeba opakovaně zdůrazňovat, že v *P3M* se nikterak nevrháme do vzduchoprázdna, naopak *Ekonomika* jako taková, tedy její věčná podstata produkce a směny i její konkrétní naplnění konkrétními produkty a konkrétními směny, zůstane i při přechodu na *P3M* dle navrhovaného scénáře plně zachována a její vývoj půjde výhradně směrem všestranně prospěšným a žádoucím, a to pro všechny zúčastněné.

Paralelně s touto intenzivní diskusí bude žádoucí připravovat i konkrétní kroky přechodu na *P3M*, tedy zřízení *RDB* a přípravu příslušné legislativy. Doporučujeme, aby při tomto přechodu bylo počítáno s určitým přechodným obdobím, řekněme dvouletým, v jehož rámci bude *P3M* fungovat v režimu do značné míry zkušebním, s tím, že se tak spojí výhody rázného ukončení agónie *vBP* a s tím spjatých gigantických ztrát na jedné straně, zatímco na druhé straně bude možné vychytávat nejrůznější mouchy přímo při provozu, namísto pouhých diskusí u zeleného stolu.

Klíčovým požadavkem je vytvoření *RDB*, kde v přechodném období může tato instituce fungovat v úzké spolupráci ČNB, MF, ČSSZ, zdravotních pojišťoven a České pošty. Tím se na jedné straně využije zkušeností těchto institucí s fungováním výběru daní, a to jak zkušeností systémových, tak i jednotlivých pracovníků, přičemž zejména z řad pracovníků finančních úřadů a ČSSZ, případně i přebytečných pracovníků zdravotních pojišťoven se mohou vytvářet i budoucí stálí zaměstnanci *RDB*. Pokud jde o Českou poštu, pak síť jejích poboček se může stát i základní pobočkovou sítí *RDB*.

Podobně intenzivní příprava se bude týkat i legislativních prací. To, že se poctivě sdělí, že řada přijatých norem bude mít možná jen přechodný ráz, nebude vůbec na škodu, naopak: je jasné, že podobné změny se nepřipraví do definitivní podoby za několik týdnů, ale měly by být připravovány tak, že této (téměř) definitivní podoby bude dosaženo do ukončení přechodného období. A právě možnost reagovat na provoz, který bude deklarován jako zkušební a přechodný, dovolí daleko lépe docílit, že verze definitivní už nebude nutno každou chvíli novelizovat, jak se to, aspoň v legislativním procesu ČR děje naprosto běžně, přitom u norem, které jsou připravované dlouhodobě a s tím, že by měly být trvalé.

Podtrhneme, že součástí těchto legislativních prací budou i práce na rozpočtech, a to na rozpočtech v nových podmínkách *P3M*.

Velmi silně zdůrazněme, že veřejné rozpočty budou v P3M vždy vyrovnané, příjmy = výdaje, a to ze samé své podstaty, a že vyrovnané budou již **hned v prvním roce** začátku přechodu na P3M!

V podobě numerické: částka, kterou by sféra veřejná vybrala z těch 15% rušené daňové kvóty se sečte s částkou, kterou by bylo nutno půjčit k vyrovnaní deficitů a tato částka se v rozpočtových příjmech doplní z RDB formou *Aktu vložení*. Obdobně v následujících sedmi přechodových letech, a samozřejmě, tím spíše v časech plného fungování nového paradigmatu.

Doplňme ještě, že – striktně vzato – P3M může začít odstraňovat čerstvě narůstající deficity dokonce ještě dříve, než v prvním roce rozpočtu pod taktovkou přechodu na P3M: může zahájit jejich odstraňování ihned poté, co RDB bude schopna fungování a dokonce může v zásadě souběžně odstranit i první tranži daní.

Tedy od prvního roku přechodu na P3M vyrovnané rozpočty bez jakéhokoliv nového zadlužování! To by v číslech loni znamenalo v celé EU úsporu více než € 2 miliardy denně, v ČR téměř 6 miliard Kč týdně.

A navíc, tím že *Rozpočtová suverenita zákonodárce* získala v P3M naprosto stabilní podobu, bude možné připravovat rozpočtové rámce i několik let dopředu, zejména v návaznosti na harmonogramy rušení příslušných daní.

Věcně pak práce na rozpočtech zahrnou, mimo jiné, zcela konkrétní harmonogramy řešení podfinancovaných kapitol veřejných rozpočtů, na prvním místě důchodů a ostatní sociální péče o seniory a handicapované, dále pak zdravotnictví, vzdělávání, vědy a výzkumu, bezpečnosti a kultury, případně i dalších oblastí, jako péči o potravinový řetězec, o krajinu, o infrastrukturu a případnou zvýšenou veřejnou podporu jejího využívání (zejména v souvislosti s hromadnou dopravou a péčí o vodní a odpadové hospodářství, případně i o energetiku).

Podtrhněme, že tyto změny by vždy měly být výsledkem velmi důkladné celospolečenské debaty, odborné i veřejné, a měly by vždy jednoznačně důsledkem veřejného zájmu a musí být zcela transparentní.

Abychom mohli být konkrétní, mluvmе о stavu věcí v České republice.

Je asi nesporné, že velkými změnami budou muset projít penze, především proto, že jsou jako celek hluboce podfinancované, vztah průměrné penze k průměrnému čistému příjmu osob ekonomicky aktivních činí kolem 40%, což je zcela neudržitelné. Platí zde, že P3M dokáže ihned přidat každému důchodci 2 000 Kč měsíčně a výhledově lze výši průměrné penze zvýšit na 60% až 75% průměrného čistého příjmu osob ekonomicky aktivních – to, v jaké výši bude v průměru tento poměr nastaven, musí být výsledkem celospolečenské diskuse a celospolečenského konsensu, a stejně tak bude třeba rozhodnout, jak to bude se vztahem výše penze a čistým příjmem v jednotlivých příjmových pásmech.

Komentář. Asi by měla existovat shoda, že výše penzí bude nastavena tak, aby i v její minimální výši zajišťovala lidem, kteří poctivě pracovali, veškeré důvodné potřeby, především bydlení se všemi souvisejícími náklady na energii a další, jakož i potravu, ošacení a aspoň základní kulturní potřeby; zdravotní péče, pečovatelské služby a podobně, by měly být naprostou samozřejmostí. Na druhé straně by stejnou samozřejmostí měla být i patřičná reflexe zásluhovosti – zde by ovšem mělo být rovněž zohledněno, že lidé s vysokými příjmy mají zcela jiné možnosti finančně připravit se na odchod do penze vhodným dodatečným zabezpečením, než mají lidé s nízkými příjmy, počínaje komerčním připojištěním a konče sbírkou známek či nemovitostmi. Výhledově bude asi i žádoucí otevřít diskusi o vztahu zásluhovosti a čistých příjmů: například je mimo diskusi, že lidé pracující v zemědělství mají přes katastrofálně nízké příjmy podstatně větší zásluhy o společnost než, řekněme, makléři, což jsou lidé s vysokými příjmy – navíc v tomto případě platí, že odchod všech těch, co jsou činní v zemědělství do jiných profesí, či jejich vymření, což mimochodem reálně hrozí, by způsobil katastrofu, zatímco u těch makléřů by si ekonomika i společnost spíše oddechly.

Podobný konsensus bude asi i u zdravotnictví, které je v řadě ohledů výrazně podfinancováno, nejen co se platů zdravotníků a trvalého zvyšování jejich odbornosti týče, ale i pokud jde o přístrojové a jiné

vybavení a o celkové prostředí ve zdravotnických zařízeních, na straně druhé je zde asi i nemalý prostor k úsporám, které by však neměly být ani na úkor personálu a už vůbec ne na úkor pacientů.

Oblast vzdělávání je na tom podobně jako zdravotnictví: cílem musí být navýšení platů a souběžné a trvalé zvyšování odborné úrovně pedagogů, zejména však odborné i jiné připravenosti žáků a studentů ke vstupu do života – vše nasvědčuje tomu, že stav věcí je zde obecně dosti neuspokojivý.

Samostatnou kapitolou je věda a výzkum, ať již samostatných ústavech či na vysokých (ale proč ne i na středních školách?!). Podfinancování je děsivé, především v platech, ale i ve vybavení přístroji a literaturou, pokulhává mezinárodní spolupráce. Přitom jde o oblast, která by měla a musí být na výsluní celospolečenského zájmu. Zdůrazněme, že v *P3M* mohou veřejné výdaje na vědu a výzkum dosáhnout jakékoliv potřebné výše, může to být klidně 5 až třeba 10% ve vztahu k HDP, ale jistěže, důraz na kvalitu a v dobrém slova smyslu smysluplnost, musí být oproti dnešnímu stavu výrazně posílen, diletanty by tuto zásadní oblast v žádném případě řídit neměli.

Obdobně jako výše vytvoří *P3M* skvělé podmínky pro vývoj i v dalších oblastech veřejné sféry, tedy u policie, hasičů, vojáků atd., atd., což vše by mělo jít ruku v ruce se zvýšenými požadavky na výkon příslušných profesí. Zcela nově příležitosti by měly být vytvářeny v kultuře a ve společenském životě vůbec a sport a tělesný pohyb by měl znovu být naprostou samozřejmostí.

Zbývá připomenout ještě jeden z podstatných návrhů. Vzhledem ke zcela novým možnostem *Rozpočtové suverenity zákonodárce* bude nepochybně třeba nastavit daleko důkladnější kontrolní mechanismy, než jsme dosud zvyklí. Utrácení veřejných prostředků na golfová hřiště a podobně pochybné projekty nesmí pokračovat a je zřejmé, že *P3M* samo o sobě vytvoří v tomto ohledu daleko větší příležitosti, než jaké existují dosud. Kromě zcela nezbytné transparentnosti veškerého počínání veřejné sféry doporučujeme zavedení konkrétní odpovědnosti za přijaté rozpočty a jejich obsah, konkrétně v podobě zcela profesionálních rozpočtových úřadů na každé úrovni veřejné správy i samosprávy. Na úrovni státního rozpočtu by to byl **Nejvyšší rozpočtový úřad**, na úrovni krajů **Krajské rozpočtové úřady** a u obcí doporučujeme tyto úřady zřídit jako **Okresní rozpočtové úřady** (bohužel, nedávná územní reforma nejenže vytvořila mnohé nefunkčně malé kraje, ale stejné škody natropila i zrušením okresů).

Navrhujeme, aby vedení **Nejvyššího rozpočtového úřadu** bylo tvořeno **Radou komisařů** a dále navrhujeme, aby způsob ustavování komisařů do funkce respektoval jak princip kontinuity, tak i obnovy; navrhujeme tedy, aby obdobně jako u Senátu byl počet komisařů dělitelný třemi, takže vždy po uplynutí funkčního období třetiny komisařů byli místo nich ustavováni komisaři noví. Jako komisaři by měli být vybíráni výhradně bezúhonní a špičkoví odborníci, schopní odpovědně a poctivě vykonávat rozsáhlé pravomoce, které jim budou svěřeny, a sice naprostá spoluodpovědnost za přípravu, přijímání i realizaci státního rozpočtu. *Rada komisařů* bude tudíž nejen dohlížet na přípravu rozpočtu a jeho pozdější realizaci, ale bude kontrasignovat jeho schválení, což značí, že bez souhlasu *Rady* nemůže státní rozpočet vstoupit v platnost.

Podrobná pravidla o počtu komisařů, délce funkčního období, způsobu jejich ustavení do funkce, jakož i specifikace dalších pravomocí (například, zda *Rada* bude moci pozastavit výdaje určité rozpočtové kapitoly, zjistí-li se zde nějaké nesrovnalosti, apod.), jednacím řádem *Rady*, jmenovitá odpovědnost *Rady komisařů* za schválený a realizovaný státní rozpočet a další potřebné náležitosti – to vše bude až výsledkem obsažné diskuse, opět nejlépe odborné i laické. A samozřejmě, **Nejvyšší rozpočtový úřad** bude mít k dispozici potřebný aparát.

Analogicky by byly zřizovány i krajské a okresní rozpočtové úřady a vykonávaly by analogické funkce ve vztahu ke krajským rozpočtům a rozpočtům obcí v rámci okresu.

IV. Ekonomika bez daní – P3M

Jak patrně z předchozích úvah, *P3M* přinese ze samé své podstaty do veřejné sféry stabilitu, už jen tím, že vyrovnané veřejné rozpočty budou samozřejmostí. Tím zcela zmizí jeden z největších problémů dneška, deficity veřejných financí, a tudíž budou, a to okamžitě, přes noc, utnuta chapadla dalšího zadlužování států i nižších územních jednotek. Tím naprosto zmizí potřeba vlád i nižších exekutivních orgánů ucházet se o půjčky u soukromých finančních institucí a naprosto tak zmizí vládní a jiné veřejné dluhopisy, pokladniční poukázky i všechny ostatní finanční instrumenty dosud používané ke krytí veřejných dluhů.

Veřejná sféra se tak v oblasti financí zcela odpoutá od rozmarů a otřesů finančních trhů, neb je nebude k ničemu potřebovat. Jak ukazují zkušenosti z probíhající finanční krize, už jen důsledky této skutečnosti budou mít efekt bezkonkurenčně blahodárný. Veřejná sféra přitom bez jakéhokoliv zadlužování a zcela bez jakýchkoliv jiných problémů převezme plnou odpovědnost za celou sociální oblast, tedy jak za penze, tak i za všechny ostatní aspekty, od nemocenské, přes pečovatelské služby až po starost o lidi momentálně nezaměstnané; stejně plnou odpovědnost bude moci převzít i za zdravotnictví, vzdělávání, vědu a výzkum a podobně. Veřejná sféra získá zcela jiné možnosti než má dosud v oblasti aktivní ochrany životního prostředí, péče o základní dopravní a nejlépe i energetickou infrastrukturu, případně i o další oblasti veřejného zájmu.

Bude záležet ovšem na rozhodnutí veřejnosti každého konkrétního státu, jak naloží s již existujícími instituty fondového či jiného podobného zajišťování základní sociální a zdravotní péče, tedy zda je buď zcela ponechá, a to i přes naprostou jistotu, že to posléze špatně skončí, nebo zda nabídka těchto institutů přejde věcně pod veřejné rozpočty v rámci *P3M* – a opět, výsledkem rozhodnutí bude, zda nabídka těchto institutů, například penzijních fondů, přejde pod veřejnou sféru přesně v tom rozsahu, jak ji deklarovaly tyto instituty, případně zda dojde k nějakým úpravám (není neobvyklé, že některé z těchto nabídek jsou mizerné, jak v případě penzí, tak i třeba zdravotní péče).

Samozřejmě, ta skutečnost, že dluhopisy a další instrumenty dosavadního řešení zadlužování veřejné sféry zmizí jako třída, bude mít okamžitý a tvrdý dopad na fungování těch institucí, které na obsluhu veřejných dluhů založily výnosný, bezpečný a poměrně bezpracný zdroj svého podnikání. Tento tvrdý dopad daný tím, že v podstatě přes noc přestanou vznikat jakákoliv nová veřejná zadlužení, bude ovšem v praxi velmi změkčen tím, že nadále nějaký čas zůstanou ty veřejné dluhy, které byly vytvořeny dříve a tedy zůstanou i povinnosti dlužných veřejných institucí splácet nejen úroky jako dosud, ale i jistiny těchto dluhů.

V této souvislosti se stává pro obě strany, veřejné dlužníky i jejich soukromé věřitele, příjemným vyústěním, že obě strany budou mít dostatek času na postupnou adaptaci na nové skutečnosti, nejčastěji těch 8 let dokončování přechodu na *P3M*. Tento čas budou moci využít jak instituce spojené se spekulacemi na finančních trzích, tak i střízlivější kupovatelé veřejných dluhopisů a samozřejmě i lidé spjatí s výběrem daní, jak přímo tak i nepřímo, například v podobě daňových poradců.

Navrhujeme, aby výnosy z výběru daní s čistě regulační funkcí byly použity ke splácení nejen úroků, ale i jistin z dluhů dosud vytvořených a aby další částky byly doplňovány z příjmů vytvořených z titulu *Rozpočtové suverenity*. Tímto způsobem by mohlo být veškeré zadlužení zcela uhrazeno již v několika následujících letech, v České republice řekneme v průběhu 10 let (jistě, specifickou otázkou jsou dluhopisy vydané na delší období, ale i zde by měla existovat vhodná řešení).

Tato přechodná doba rovněž umožní řešit problém těch klientů penzijních a dalších podobných fondů, kteří přejdou pod veřejnou sféru, ať již proto, že svou činnost ukončí celý fond, či tak učiní individuálně; veřejná sféra pak bude postupně přebírat veškeré důvodné a rozumné závazky k těmto klientům. Rozumějme tomu i nadále tak, že různá připojištění a různé nadstandards dále mohou existovat ve stejné podobě jako dosud, to jest v režii soukromých institucí, ale nově bez jakékoliv garance veřejné sféry za chod a výsledky těchto soukromých institucí a samozřejmě bez jakýchkoliv veřejných příspěvků. V naší domácí terminologii: nebudou vytvářeny žádné druhé pilíře, ale bude na osobním rozhodnutí každého, zda se stane klientem některé ze soukromých institucí figurujících v pilíři třetím.

Je vhodné už na tomto místě konstatovat, že v zásadě zbytečnými se stanou úvahy o regulaci finančních trhů, v zásadě postačí oddělit klasické bankovníctví od aktivit ryze spekulativní povahy. Banky by měly spekulace zakázány, na druhé straně instituce zabývající se spekulacemi i jejich klienti by nepoživali ze strany veřejné sféry žádné ochrany: spekulace by tak byly ryze soukromou věcí zúčastněných, naprosto stejně jako je zcela soukromou věcí hraní na výherních automatech v hospodách (je jinou, bohužel velmi smutnou věcí, že negativní dopady z těchto činností, zejména závislost, její léčba a podobné negativní důsledky gamblerství, ať již hospodského či jakéhokoliv jiného, soukromou věcí být přestávají).

Tato zásadní změna oproti dosavadní praxi, kdy spekulanti byli sanováni za cenu gigantického zadlužení veřejné sféry, může být realizována díky tomu, že v *P3M* už nebude mezi veřejnou sférou a spekulanty už vůbec žádný vztah, veřejná sféra si od nich nebude nic půjčovat a na jejich hospodaření nebudou závislé ani žádné potřeby veřejného zájmu - tím, že veřejná sféra sama ve své režii zajistí veškeré důvodné potřeby veřejného zájmu, a to v tom nejvyšším standardu, zejména zajistí vysoce kvalitní, úplnou a jednoznačně důstojnou sociální a zdravotní péče, budou i tyto potřeby zcela odděleny od jakýchkoliv otřesů z bublin a z jiných problémů na finančních trzích.

Znovu zde zdůrazněme, že významným a velmi silným bočním efektem vyrovnaných rozpočtů bude, že banky budou nuceny používat prostředky, které dosud vázaly na nákup dluhopisů veřejné sféry, na účely jiné, jistěže na prvním místě na financování provozu a investic firem a samozřejmě, i na důvodné a podložené úvěry domácnostem.

Už jsme zmínili a zde ještě zdůrazněme význam toho, že v *P3M* se ze sféry veřejné stává, namísto dosavadního zdroje deficitů a zadlužení, často až bolavého vředu *Ekonomiky*, oáza stability a nejen to, k této zásadní změně dojde v podstatě okamžitě. Navíc ale platí, že vůbec nepůjde o stabilitu strnulou a neměnnou, naopak, všude tam, kde sféra podnikání má kapacitní rezervy, se může souhrnný produkt sféry veřejné dále zvětšovat, přičemž rychlost tohoto zvětšování je omezena čistě jen nebezpečími ze vzniku inflace a rozsah tohoto zvětšování je omezen čistě jen kapacitními možnostmi sféry podnikání, konkrétně jejími schopnostmi dodávat oproti zvětšujícímu se souhrnnému produktu sféry veřejné stejně rychle a stejně kvalitně narůstající nabídku souhrnného produktu sféry podnikání.

Bude užitečné podtrhnout v této souvislosti, že právě popsané vlastnosti *P3M* říkají ve vztahu k *Procesu*, speciálně pak k procesu nahrazování lidské práce technologiemi, že – teoreticky – bude zcela lhostejné, jaký díl práce ve sféře podnikání bude realizován technologiemi a jaký lidmi, podstatné bude právě a jen to, že vzniklá nabídka bude dostatečná k pokrytí všech důvodných potřeb společnosti, tedy jak potřeb subjektů sféry veřejné, tak i potřeb subjektů sféry podnikání.

Tato dobrá zpráva říká, že opravdu není třeba se obávat budoucnosti a už vůbec není třeba uvažovat o ničení technologií nahrazujících lidskou práci, nejen proto, že zastavit *Proces* by se stejně nepodařilo, tak jako se rozbíjením strojů nepodařilo zastavit průmyslovou revoluci, ale i proto, že nové paradigma *P3M* se s těmito novými skutečnostmi umí vyrovnat s přehledem a bez otřesů, aspoň v té ekonomické a sociální rovině, jinou věcí je, že společensky a kulturně to nepochybně problém bude.

Ponecháme do dalších textů diskusi dalších výhod přechodu na *P3M*, zde už zmíníme jen dvě.

Jak je známo, organizace a financování sezónních prací, jakkoliv naléhavých, je stále větší problém. Na ulicích ČR letos v zimě zůstával sníh a led, v sadech loni v létě uhnul rybíz a četné další ovoce a tak by bylo možné pokračovat. *P3M* dokáže tyto problémy řešit elegantně a bez problémů: dobrovolníkům, ať už z řad nezaměstnaných, studentů, důchodců a třeba i osob pracujících na plný úvazek jinde, může nabídnout velmi atraktivní finanční kompenzaci, řekněme třeba 300 Kč na hodinu i více, přičemž v případě sezónních prací v zemědělství nebudou tyto výdaje vůbec počítány do cen produkce, třeba do ceny takto sklizeného rybízu.

Zcela nově půjde organizovat vědecko-výzkumnou činnost a jak jsme již uvedli, veřejná sféra sem může investovat v zásadě libovolné částky, omezení tedy budou výhradně jen dány tím, že takto organizovaná činnost musí být kvalitní a smysluplná. Získané výsledky pak mohou být dávány k dispozici

i soukromým firmám, například ale tak, že veřejná sféra bude mít podíl na získaných hospodářských výsledcích a lze uvažovat i o tom, že bude mít, třeba přechodně, podíl na majetku firmy a činnosti jejích statutárních orgánů, případně se na činnosti firmy, rovněž asi nejčastěji jen přechodně, budou podílet i ti odborníci veřejné sféry, kteří jsou autory předmětných vědecko-výzkumných výsledků.

Závěrem připomeňme, že nové paradigma jsme původně navrhli s cílem řešit situaci veřejných financí, především pokud jde o sociální a zdravotní péči. Naše analýzy totiž ukázaly, že problémy jsou zcela jiné, než se tehdy běžně tradovalo a, bohužel, chybně traduje vesměs i dosud. Problémem nejsou jen průběžné systémy, ale zjistili jsme, že daleko a daleko větší nebezpečí skýtají návrhy na přechod k systémům fondovým. Ukázalo se, že obchody s penězi v podobě, která je prakticky izoluje od reálné ekonomiky, vytvářejí zákonitě naprosto nestabilní systémy, založené namísto na ekonomice produkce a poctivého obchodu nejrůznější bubliny, které jsou nestabilní ze samé své podstaty a jejich protržení je vždy jen otázkou času.

Daleko rychleji, než jsme původně očekávali, postupovalo nejen toto odtržení finančních spekulací od reálné ekonomiky, zejména v USA, Velké Británii a obáváme se i ve Švýcarsku, ale rychleji rostl i přesun reálné ekonomiky do Číny a stále více ještě i do dalších zemí, na prvním místě pak do Indie. Vytváří se tak gigantická nerovnováha v zahraničním obchodě, především však vznikají závažná až smrtelná strukturální ohrožení ekonomik, které se vzdávají produkce a chtějí ji, chybně a nesmyslně, nahradit finančními spekulacemi a podobnými aktivitami.

Tento vývoj vytvořil v globální ekonomice silně nestabilní situaci a je zcela zásadní výzvou, především pro země dosud označované jako vyspělé, vzniklou nestabilitu odstranit, a to co nejrychleji, ale také co nejdůkladněji, chce se říci, způsobem co nejserióznějším.

Lze konstatovat, že ze všech těchto důvodů přišlo *P3M* v pravý čas. Je schopno prakticky okamžitě odstranit deficity ve veřejných rozpočtech EU a zřejmě poměrně rychle i deficity ve veřejných financích USA, Japonska, jakož i dalších podobných zemí. Souběžně je připraveno velmi rychle, v průběhu několika let, vybudovat fungující systémy všeobecné sociální a zdravotní péče v zemích, jakými jsou Čína a Indie a v dalších podobných zemích. *P3M* je rovněž plně připraveno k zahájení skutečného zápasu s chudobou, zejména s chudobou v afrických zemích.

Pokud jde o odtržení finančních spekulací od reálné ekonomiky, pak *P3M* vytváří silné předpoklady i zde k zjednání nápravy. *P3M* samo o sobě nedokáže řešit problém stěhování reálné ekonomiky ze zemí dosud označovaných jako vyspělé, ale jeho mechanismy zde mohou velmi přispět.

Zatím nečekaně hlavním problémem jsou prodlení v akceptaci *P3M*, především co se týče jeho prosazení jako praktické náhrady za *paradigma von Bismarckovo*. Přitom platí, že *P3M* je neodmítnutelné, neboť dosavadní paradigma svou pouť dějinami končí, bohužel podstatně rychleji, než se jevílo ještě před několika málo lety, a také náklady na jeho agónii jsou nebezpečně vyšší, než se dosud odhadovalo. Otázka tak není zda se na *P3M* přejde, neboť kladnou odpověď si situace vynucuje už nyní a bude ji vynucovat stále intenzivněji, otázka je, kdy to bude a co budou stát případné další prodlevy, ale měla by být doplněna i o otázku, kdo za tyto prodlevy a jejich následky ponese odpovědnost.

V Brně dne 16.5.2010

ing. Marie Dymáčeková

Michael Dymáček